

Брой 7 (2048) Година LXVIII, ISSN-0205-0943 юли 2026 г. Цена 2.04 евро / 4 лв.

ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК - издание на БТС

Абонирайте се за в-к „Ехо“
Каталожен № 255

ПРОЯВИ ОТ КАЛЕНДАРНИЯ ПЛАН НА БТС

Поклоннически маршрут „Рилският чудотворец“, част от инициативата „По пътя на вярата“, София - Рилски манастир - 1-6 август, БТС, Богословски факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Чествания и Национален туристически събор по повод 131 години организиран туризъм в България - 28-30 август, Черни връх, Витоша, БТС, ТД

Инициатива „България на върха“ - традиционни масови ученически походи в цяла България - 3 октомври, цялата страна, БТС, ТД

Национален поход до връх Шипка - лъч Южна България по повод чествания на 149 години от Шипченската епопея - 22 и 23 август, Стара планина, ТД „Орлово гнездо“ - Казанлък

Походи, посветени на 149 години от Шипченската епопея: Соколски манастир - вр. Шипка; м. Узана - вр. Шипка - 22 - 23 август, ТД „Узана“ - Габрово, Областна управа - Габрово

Честване на празника на Рила планина - 1 и 2 август, Рила, ТД „Мальовица“

„Магията на Рила“ - лъчеви преходи до връх Мусала, Мальовица, Седемте Рилски езера - август, ТД ПЕС „Мусала“ - Самоков

„Бързи, смели, силни“ - състезание по катерене за деца на изкуствена стена - август или септември, хижа „Алеко“, Витоша, ТД „Мотен“

Спортно-туристически игри на СТД „Незабравка“ - август или септември, Велико Търново, ТД „Незабравка“

Туристически поход „По пътя на четата на Капитан дядо Никола“: Лясковец - Трявна - Соколски манастир - 13 и 14 август, ТД „Узана“ - Габрово, ТД „Планинец“ - Трявна

Международен поход „Балкани без граници“ до връх Тумба и среща на върха с туристи от Северна Македония и Гърция - 22 и 23 август, Беласица, БТС, ТД „Калабак“ - Петрич

Празник на туризма с масово и скоростно изкачване на връх Ботев по повод 125 години ТД „Кайлъшка долина“ - 28-30 август, х. „Плевен“ и вр. Ботев, ТД „Кайлъшка долина“

Състезание за планинско колоездене и бягане „Чепеларски търкала“ - август, Община Чепеларе, ТД „Студенец“ - Чепеларе

Младежка балканска туристическа среща - август, Република Черна гора, ТД ПЕС „Мусала“, ТД ТСЕ „Етрополе“ - Етрополе, ТД „Погледец“ - Бистрица

Състезание по спортно ориентиране за купа „Осогово 2026“ - август, ТД „Осогово“ - Кюстендил

Национален поход „По пътя на Чирпанската чета“ от с. Съединение до гр. Чирпан - 5-6 септември, Чирпански възвишения, ТД „Чирпанска кама“

„По пътя на Чирпанската чета“ - пешеходен преход, бегачески и велосипеден крос - 6 септември, град Чирпан и района, ТД „Средногорец“ - Чирпан

Традиционна национална среща на туристически дружества в чест на Съединението на България - 6 септември, Пловдив, ТД „Шипка“, ТД „Руен“ и СТД „Чернатица“ - Пловдив

Туристически фестивал на шарана - 5-7 септември, язовир Кърджали, ТД „БТС Перперикон - 2025“ - Кърджали

Обучение в туристически умения и сръчности на ученици от Община Ямбол и Община Тунджа - септември, възвишение Бакаджик, хижа „Дружба“, ТД „Кабиле“ - Ямбол

Пешеходен фестивал „Зелена Странджа“ - 19 и 20 септември, село Близнак, ТД „Зелена Странджа“

Втори спортно-туристически игри за купата на СТД „Бачо Киро“ - 25-27 септември, района на Дряновски манастир, БТС, ТД „Бачо Киро“ - Дряново

Велопоход за ученици по повод Деня на независимостта на България - 22 септември, Ямбол - антиген град Кабиле - възвишение Зайчи връх, ТД „Кабиле“ - Ямбол

„Да изчистим България заедно“ - септември, цялата страна, БТС, ТД

Шести летен празник на хижа „Мургаш“ в Стара планина - септември, хижа „Мургаш“, ТД „Кремиковци“ - София

Трети морски поход под мотото „Море, любов и ... още нещо“ - септември, българско Черноморие, ТД „Черноморски простори“ - Варна

„Магията на Рила“ - програма с преходи в различни части на планината - септември, Рила, ТД ПЕС „Мусала“ - Самоков

Лъчевиден поход „По стъпките на Капитан Петко Войвода“ до връх Кокоши камък, посветен на 118 г. от обявяване на независимостта на България - 22 септември, Смолян, Кокоши връх, Смолянски езера, ТД СПВ „ГИД“ - Смолян

VI-ти Общински пешеходен поход Варна-Балчик-Варна - 22 септември, ТД „Владислав Варненчик“ - Варна

Масов крос-поход „Русенско Поломие“ 2026“ - 26 септември, Община Русе, ДПП „Русенски Лом“, Университетски спортен център, СТПД „Академик“ - Русе

Световен ден на туризма - маркирани туристически маршрути в з.м. Кайлъшка - 27 септември, Община Плевен, ТД „Кайлъшка долина“, ПГТ „Алеко Константинов“

XXXI-и международен колопоход: Варна - Констанца (Румъния) - Варна - 3 дни - септември, България - Румъния, БТС, ТД „Черноморски простори“ - Варна

Традиционен празник на хижа „Македония“ - 27 септември, Рила, ТД „Айгидик“ - Благоевград

Ден на чистите планини - Европейски ден на ходенето - септември, Република Сърбия, Раяц, ТД ПЕС „Мусала“ и ТД от балкански страни

Туристически поход (петдневен) в Италиански Алпи в района на Матерхорн - септември, Италия, ТД „Купена - Пещера“

ФЕСТИВАЛЪТ НА МАЛЪОВИЦА СЕ РАЗВИВА УСПЕШНО

В третия Национален туристически фестивал в КК „Мальовица“, провел се от 10 до 12 юли т. г., участваха близо 1200 туристи и планинари, в т. ч. членове на десетки туристически дружества от страната. Той бе организиран от Българския туристически съюз с подкрепата на Община Самоков, КК „Мальовица“ и партньори. Сред изложителите имаше туристически дружества, занаятчий и производители.

Събитието откри председателят на БТС Венцислав Венов, който поздрави туристите. Приветствия поднесоха също изпълнителният секретар на БТС Лъчезар Лазаров, Васил Николов - член на УС на БТС и Даниела Трохарова - началник на отдел „Култура, образование, спорт, младежки дейности и туризъм“ на Община Самоков.

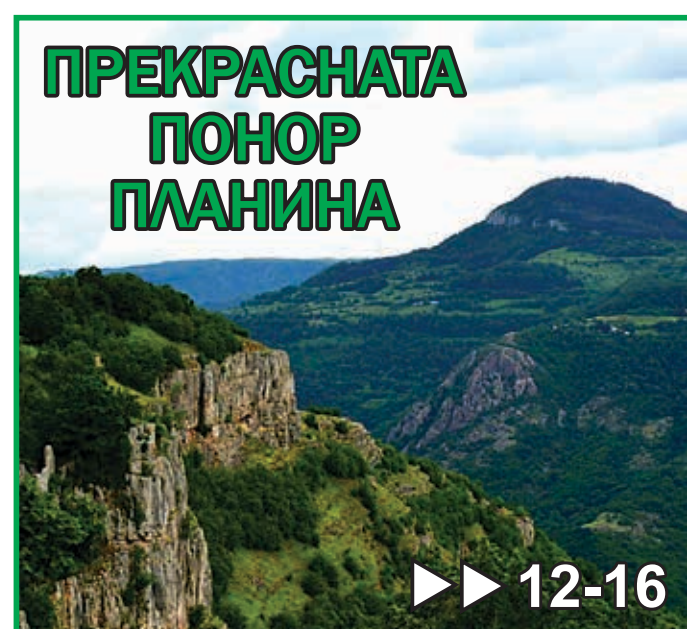
В първия ден експерти от МВР изнесоха лекция с презентация на тема „Телефон за спешни случаи 112“. В артистичната програма участваха музикална формация „Камбанки“, хора на представителен фолклорен ансамбъл „Шевица“, хористи от ТД „Хор „Иван Апостолов“ - Петрич, а вечерта всички се насладиха на концерт на група „Керана и Космонавтите“.

Вторият ден започна с организиран поход (за желаещите) за изкачване на връх Мальовица. По-късно имаше демонстрация в зоната за изложители и открит урок по народни танци с ансамбъл „Шевица“. Следобеда се проведе лекция на Преслав Пейнов от младежкия национален отбор по скайринг и практически занимания по планинско бягане и спортно ориентиране, организирани от СКО - Перник и Константин Койнов - експерт по спортно ориентиране и ученически туризъм. Интерес предизвика лекцията с демонстрация на парамедика от ПСС - Сливен Милан Анастасов с полезна информация за това как да окажем първа помощ на пострадали в планината.

Проведени бяха походи до хижа „Мальовица“, Йончево езеро, кръгов маршрут от Меча поляна - Йончево езеро - Страшното езеро - х. „Мальовица“ - Меча поляна.

ЧЕСТИТО НА ПЕЧЕЛИВШИЯ!

На 24 юни т.г. за поредна година изпълнителният секретар на БТС Лъчезар Лазаров връчи втората голяма награда - автомобил „Дачия“ за носител на златна значка със 100 печата и 100 марки в НД „Опознай България - 100 НТО“ на Васил Гуджев от Пловдив, чието име бе изтеглено в церемонията на годишните награди през ноември 2025 г. Пожелаваме на него и на семейството му много пътувания и незабравими преживявания!

УЧРЕДЕН Е СЪВЕТ ЗА РЕФОРМИ В ТУРИЗМА

Новият формат обединява институциите и туристическия бранш за изработването на конкретни реформи в сектора

Министърът на туризма д-р Илин Димитров обяви началото на Съвета за реформи в туризма - нов оперативен формат, чрез който държавата и туристическият сектор ще работят съвместно по подготовката и реализирането на конкретни законодателни, административни и организационни промени.

Учредителното заседание се проведе на 30 юни т.г. в Гранитната зала на Министерския съвет с участието на ресорния вицепремиер Иво Христов, вицепремиера и министър на икономиката, инвестициите и индустрията Александър Пулев, представители на държавни институции, общини и национално представени организации в туризма. От БТС в срещата участва председателят на съюза Венцислав Невен.

„Днес поставяме началото на нов начин на работа. Заедно ще определим какви реформи са необходими, за да превърнем туризма в един от секторите, които реално движат българската икономика, регионалното развитие и изграждат международния образ на България“, заяви министър

Димитров.

Той очерта основните приоритети в работата на Съвета - подобряване на транспортната и въздушната свързаност, повишаване качеството на туристическия продукт, рекламата и позиционирането на България, инвестиционната среда, краткосрочното настаняване, административните режими и по-ефективната координация между институциите.

Вицепремиерът Иво Христов напомни, че България ще бъде във фокуса на международните медии като домакин на „Евровизия“ и това е възможност да изкове своя образ на туристическа дестинация.

„Важно е да доведем до по-завършена форма проекта за „Бранд България“, така че един турист да знае какво може да очаква. Защото не използваме оптимално своите дадености“, каза Христов.

Вицепремиерът Александър Пулев информира за създаването на единно координационно звено по егидата на министър-председателя, което ще приложи първия инвестиционен инструмент в подкрепа на бизнеса. Той покани бранша на среща, за да се обсъди намаляване на административната тежест и ак-

тивирането на финансови мерки за подкрепа чрез ББР и Фонда на фондовете.

По думите на министър Илин Димитров успехът на реформите в туризма зависи от общите усилия в сектора.

„Всички сме в една лодка -

държавата, бизнесът, хората, които работят в туризма, местните общности и туристите. Ако гребем в различни посоки, ще стоим на място. Но с обща посока, ясни правила и доверие помежду си, България има потенциала да бъде още по-конкурент-

низирана по направления с участието на хотелиери, ресторанти, туроператори, концесионери и наематели, екскурзоводи, планински водачи, аниматори и представители на местната власт. Предложенията ще се събират в единен формат, за да могат да бъдат обсъждани и превръщани в конкретни мерки.

Министерството на туризма ще обобщи всички постъпили предложения от бранша и ще започне работа по реформите, които могат да бъдат реализирани в кратки срокове. Предвижда се през летните месеци да се проведат първите заседания на работните подгрупи, а до края на годината да има подготвен общ пакет от мерки за развитието на българския туризъм.

110 КОЛОЕЗДАЧИ

УЧАСТВАХА В
СЪСТЕЗАНИЯТА ПО
КОЛООРИЕНТИРАНЕ
„БОДЛИТЕ НА РОЗИТЕ‘2026“

Включените в календарните планове на Българската федерация по ориентирание, СК „Орлово гнездо 1957“ и ТД „Орлово гнездо“ - Казанлък традиционни състезания по колоориентирание се проведоха при горещо време на 4 и 5 юли т.г. в района на село Долно Изворово, на 10 км. североизточно от Казанлък.

Сто и десетте участници бяха състезатели от Бургас, Варна, Велико Търново, Габрово, Елена, Севлиево, Сливен, Стара Загора, Пазарджик, Плевен, Пловдив, Раднево, София, Търговище, Хасково, Чепеларе и Казанлък. Ориентировачите бяха съоръжени с велосипеди, компаси, чипове и специални планшети за картите, закрепени за кормилата на колелетата. Картите, отразяващи всички основни ориентири, пътища и пътеки, бяха основно преработени и довършени по изискванията на Международната федерация по ориентирание от Милко Станев през 2026 г.

Милко бе технически ръководител и положи огромни усилия за организиране на проявата и при разработването на маршрутите с дължина от 2,3 до 10, 2 км. и с от 8 до 19 контролни точки. Съдии по маршрутите бяха Бончо Христов и Пламен Станев, доброволци-помагачи - Марияна Димитрова, Мария Александрова, Магдалена Иванова, Надежда Станева, Мая Милкова, Павел Михалев. Лекар бе д-р Таня Атанасова.

Финалите и закриването бяха на стадиона в южния край на село Долно Изворово. Кметът на селото Ферид

Бекиров с най-дълъг стаж в общината, човекът, който най-много е помагал на казанлъжките ориентировачи, награди победителите с медали. Почетеният благодетел Павел Михалев дари най-добрите точкотърсачи с контејнери с мед от пчелина си в с. Шаново.

В отделните групи класирането бе следното: М12 - Явор Михайлов („Студенец 24“ - Чепеларе), Ж12 - Румяна Димитрова („Узана“ - Габрово), М14 - Иван Иванов („Чумерна“ - Елена), Ж14 - Никол Илиева („Узана“ - Габрово), М17 - Георги Бонджукос („Академик“ - Варна), Ж17 - Ева Сархачева („Узана“ - Габрово), М20 - Мартин Костадинов (Пловдив), М21 - Ростислав Костадинов („Вариант 5“ - Търговище), Христо Пелов („Валди“ - София), Ж21 - Теодора Табакова („Браун тийм“ - В. Търново), М40 - Николай Златанов („Маратонец“ - Пазарджик), Ж40 - Цветелина Митева („Север“ - Плевен), М50 - Атанас Господинов (Пловдив), Ж50 - Ирина Симеонова („Валди“ - София) и Стоянка Ангелова („Сърнена гора“ - Стара Загора), М60 - Валери Борисов („Север“ - Плевен), Тони Костадинов („Север“ - Плевен), Ж60 - Илиана Стойчева („Бегун“ - Варна), Ж65 - Лина Йорданова („Сърнена гора“ - Стара Загора), М70 - Алекси Христов („Бегун“ - Варна), М75 - Добри Топалов („Компас 1994“ - Хасково), Таньо Танев („Орлово гнездо 1957“ - Казанлък).

От казанлъжките състезатели много добре се представиха Виктор Боронджиков, Георги Йовков, Магдалена Иванова, Мая Станева, Митьо Насков и Цветомир Петров.

Христо АНГЕЛОВ

ОБНОВЕНА Е МАРКИРОВКАТА ПО ВАЗОВАТА ПЪТЕКА

На 21 юни т.г. се проведе предната акция от кампанията „Не губи посоката“ на БТС и Kaufland Bulgaria, насочена към обновяване, полагане и възстановяване на туристическата маркировка в България. Този път беше обновена маркировката по Вазовата екоптека - от гара Бов до село Заселе.

В инициативата се включиха доброволци от Кауфланд България, представители и служители от БТС. По време на акцията в подножието на водопад Скакля

беше монтирано ново информационно табло с подробна информация и карта на маршрута. Цялото трасе бе прочистено, поставени

бяха 12 указателни стрелки по стандарта на БТС, опреснена бе жълтата лентова маркировка. Маршрутът е с дължина 4,4 км.

След преминаването под водопад Скакля и при достигането на село Заселе маршрутът разкрива впечатляващи панорамни гледки към Искърското дефиле.

Маркираните по време на кампанията „Не губи посоката“ туристически маршрути допринасят за по-безопасното и приятно придвижване на всички любители на природата и планината. Благодарим на всички доброволци, които се включиха в акцията и помогнаха за обновяването на един от най-красивите туристически маршрути в България!

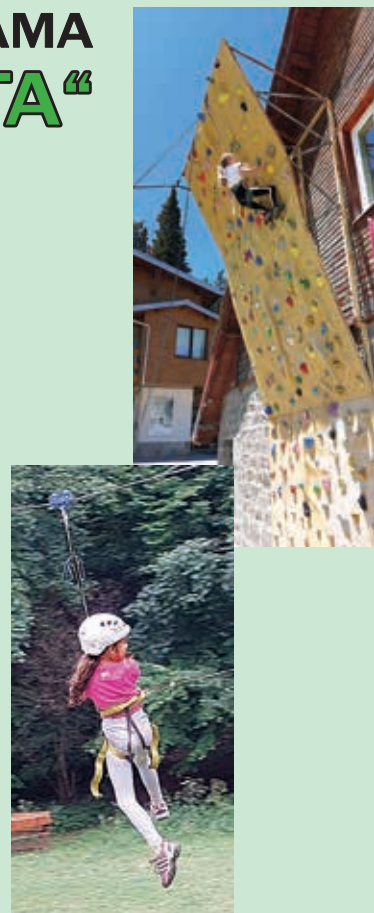
ДЕТСКИТЕ ЛАГЕРИ ПО ПРОГРАМА „ВИТОША ЗА ДЕЦАТА“ ЗАВЪРШИХА С УСПЕХ

В началото на юли приключиха детските лагери, организирани от Българския туристически съюз по програмата „Витоша за децата“ на Столична община. Изпратихме още едно незабравимо лагерно лято, изпълнено с нови приятелства, планински преходи, спортни игри, много движение и приключения сред природата. Заедно открихме красотата на Витоша, научихме се да обичаме и пазим планината и създадохме спомени, които ще останат с нас дълго след края

на лятото.

Благодарим на всички деца за любопитството, енергията и ентузиазма, с които се впуснаха във всяко предизвикателство. Благодарим и на родителите за доверието, което ни гласуваха, както и за всички мили думи и положителни отзиви. За нас е истинска радост да бъдем част от детските летни приключения.

До нови срещи в планината! Очакваме ви отново на следващите лагери, организирани от БТС, където ще ни очакват нови знания и незабравими моменти.

XV-ТО ИЗДАНИЕ НА АРТ ПЛЕНЕРА „ВДЪХНОВЕНИЕ НА КСИЛИФОР“ ОСТАВИ ТРАЙНА СЛЕДА

В дните от 22 юни до 5 юли т.г. в парк „Ксилифор“ – открито пространство за отдих, спорт, туризъм, творчески и културни събития край Велико Търново, се проведе Четвъртият международен арт пленер „Вдъхновение на Ксилифор“. Това значимо събитие от съвременния духовен живот на старата столица вече 15-та поредна година е част от календара на културните събития на община Велико Търново, програма „Култура“, в партньорство с Факултета по изобразително изкуство при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и домакина на проявата – Туристическо дружество „Трапезица-1902“. В тазгодишното му издание участват творци от България, Сърбия и Румъния. Сред вдъхновението на природата на Ксилифор върху своите творби работиха

8 живописци и 8 скулптори, които представиха завършените си произведения на открито пред публика и ценители на 4 юли 2026 година. Създадени бяха 22 творби на скулптурата и живописата. Проектът „Четвърти международен арт пленер – Вдъхновение на Ксилифор“ е един от

устойчивите художествено-творчески проекти на територията на Община Велико Търново. През годините пленерът се превърна във вдъхновение за редица артисти на различни възрасти, които успяха да преоткрият Търново посредством уникалната творческа среда на Ксилифор. Същевременно

с това изданието успя да насочи вниманието на аудиторията както от страната, така и от чужбина, голяма част от която идва към тези части на България специално заради създаденото през годините изкуство в местността.

И тази година изданието излезе извън своите физически и творчески граници.

Трайна следа оставиха участниците от различни специалности както от Факултет по изобразително изкуство откъдето идват традиционно, така и от Университета в Ниш, Сърбия и Университета в Клуж-Напока, Румъния, както и колеги и студенти от НХА София. През изминалите години Туристическо дружество „Трапезица-1902“, Община Велико Търново и Великотърновския университет демонстрират завидна устойчивост в своите взаимоотношения, като основна цел на партньорите през годините остана развитието на младежкото изкуство, стимулиране и поощряване на публичните творчески изяви на младите творци. Територията на парк „Ксилифор“ се превърна в своеобразен пункт за общуване, размяна на идеи и

творчески заряд сред младите художници. Всеки от тях имаше възможност да се сближи някак по съседски с чуждестранните участници. Уверени сме, че така и Община Велико Търново си спечели нови приятели и добри контакти с участващите университети по изкуствата.

ТД „Трапезица 1902“ – Велико Търново

НОЩНИЯТ ПОХОД „ВЕРЕЯ 2026“ ОТБЕЛЯЗА НЯКОЛКО РЕКОРДИ

В съботния следобед на 4 юли т.г. много туристи, известни още и като „нощни ентузиастични“, се събраха пред сградата на Туристическо дружество „Сърнена гора“ в Стара Загора. С автобуси всички се отправиха към м. Предела в Прохода на републиката, където дейдоха още желаещи да се включат в Нощния поход „Верея“, организиран от ТД „Стара Загора“ с подкрепата на БТС и Decathlon.

Малко след 17:30 часа започна регистрацията и раздаването на стартовите номера, а обилен летен дъжд прекъсна за кратко записването на участниците. Само 10-15 минути по-късно слънцето отново се показа и походниците се събраха за техническата конференция, на която организаторите изнесоха подробности за начи-

на на подреждане, трасето и други важни детайли около Нощния поход.

Точно в 20:00 часа 179 походници тръгнаха в посока запад с желанието да достигнат финала на прохода Шипка. Някои имаха късмет и наблюдаваха прекрасен залез, други с бързо темпо се отправиха към първия подкрепителен пункт при хижа „Кръстец“. Дъждовете бяха образували доста кални участъци и затрудняваха на места придвижването. Първият пристигнал на Кръстец постигна изминаване на участъка за около 1 час и 50 минути. След него се проточи и цялата колона. Трима останаха да нощуват на Кръстец, а един не можа да стигне дори и до там. Походниците се оплакаха, че около Бабин Райкин чучур е било толкова кално, че на места се е затъвало почти до

колени, други споделиха, че заради вятъра на откритите пространства около Бедеците им е било доста студено.

Домашната баница и айрян на следващия подкрепителен пункт при хижа „Бузлуджа“ (малка) подтикнаха мнозина да продължат да крачат бодро, въпреки многото километри. До хижа „Бузлуджа“ похода приключиха още 50 участници. До прохода Шипка или до финала на Нощния поход достигнаха 123 участници (близо 69 %). Двама от тях не успяха да се включат в 12-те часа контролно време.

Нощният поход „Верея 2026“ отбеляза няколко рекорда:

- рекордно 27-мо поред издание на похода.
- рекорден брой участници - 179 туристи.

джик - 4 часа 44 минути.

Над 50 години (27 участници, 15 %):

жени - Лидия Велкова, Стара Загора и Еленка Кръстева, Шумен - 11 часа 16 минути.

мъже - Ивайло Киров, Стара Загора - 7 часа 56 минути.

За пореден път най-възрастният участник бе доайенът на Нощния поход, участвал във всичките 27 издания, казанлъшкият ултрамаратонец Ради Милев, на 78 години, а най-млад тази година беше Теодор Станев от Велико Търново на 14 години.

За всеки участник получи подарък тениска, а след обща снимка всички си обещаха отново да се срещнат на Нощен поход „Верея 2027“.

Организаторите благодариха на всички участници и на всички доброволци, които маркираха и протичаха трасето, помагаша на подкрепителните пунктове и за безпроблемното протичане на цялото мероприятие.

До нови срещи в Балкана! Снимките са на Нели Йорданова, на която благодарим за фоторепортажа на 4 срещу 5 юли.

Даниел ЙОРДАНОВ

„ПО КОМ-ЕМИНЕ“ ЗА ТРИ ДНИ В ДЕВЕТ ЕТАПА

Приключи походът „По Ком-Емине за три дни“ на ТД „Старопланински турист“ - Етрополе. Той се проведе за 11-та поредна година в периода от 3 до 5 юли, като в него взеха участие 75 туристи. Те бяха разпределени в 9 екипа, които покриха цялата дължина на маршрута в Стара планина в рамките на тези три дни. Времето при повечето групи беше приятно и подходящо за туризъм и нямаше проблеми по време на похода. В състава на участващите се включиха и колоездачи в 9-ти етап, които финишираха на нос Емине. Освен туристи от ТД „Старопланински турист“ - Етрополе в похода взеха участие и групи от ТД „Руен“ - Пловдив и ТД „Бачо Киро“ - Дряново. Традицията и тази година беше спазена, като събитието беше отразявано активно на ФБ-страницата на ТД „Старопланински турист“ - Етрополе.

Очакваме Ви догодина по същото време, приятели!

ПОКАНА

ТД „Калабак“ - Петрич, Община Петрич, Българският туристически съюз и Природен парк „Беласица“

ви канят на

27-ми Международен поход „БАЛКАНИ БЕЗ ГРАНИЦИ“, който ще се проведе на 22 и 23 август т.г. в планината Беласица

ПРОГРАМА

22 август (събота)

8.00 часа – тръгване с организиран превоз от град Петрич до село Скрът.

9.00 часа – посрещане на туристите в село Скрът.

9.30 часа – начало на туристическия поход по маршрута от с. Скрът до местността Щаба в Беласица. Той е с дължина 10 км. по горски път през дъбова гора. Пеша се изминава за около 3.5 – 4 часа, а с високопроходим автомобил – за 40-50 минути. Минава през живописни местности и е удобен и за планинско колоездене. Вода има по целия маршрут.

На 22 август предлагаме възможност за нощувка на палатки в Базов лагер на поляна до местността Щаба. Желаящите трябва да си осигурят палатки, които ще бъдат извозени с превоз от дружеството.

14 часа - пристигане на поляната. Разпъване на палатките. На около има възможност за бране на боровинки. Домакините ще осигурят вечеря. Артистична вечер, в която походниците ще могат да се включат с изпълнения на песни, танци и др.

23 август (неделя)

8.00 часа – закуска и събиране

на палатките.

9.30 часа – поход до връх Тумба с продължителност около 2 часа.

11.30 часа – събиране на връх Тумба (1880 м н. в.), където се срещат границите на България, Северна Македония и Гърция. Там ще се срещнем с приятели от Република Северна Македония. Ще направим снимки. Гледките са невероятни – 360-градусова панорама към България, Северна Македония и Гърция. Виждат се нашите планини Пирин, Славянка, Малешевска. Към Северна Македония се вижда Дойранското езеро, а към Гърция езерото Керкини. Но за целта трябва да се изкачят на връх Тумба.

Слизаме от върха до м. Щаба, събираме палатките и ги натоварваме на транспортното средство. От Щаба до село Скрът пътят пеша е около 3 часа.

ВАЖНА ИНФОРМАЦИЯ! Моля всички желаещи да участват в похода „Балкани без граници“ да се обадят предварително и да направят заявки на тел. **0888939344** или **0899253603**, а най-добре да пишат на имейл **td_kalabak@abv.bg**.

КРАЕН СРОК ЗА ЗАПИСВАНЕ 16 август 2026 г.

Добре дошли в Беласица!

ОТДАВА СЕ ПОД НАЕМ

Голяма хижа „Бузлуджа“

Процедура за стопанисване и управление

- Районът на връх Бузлуджа
- Землището на гр. Кряк, Община Казанлък
- Подходяща за хижа, туристическа база или ресторант
- Осигурява се предварителен оглед на обекта
- Предимство за кандидати с опит в стопанисването на туристически обекти

ИЗИСКВАНИЯ КЪМ КАНДИДАТИТЕ

- Юридически лиц
- Концепция за стопанисване
- Инвестиционно предложение
- Предложение за месечен наем и гаранция

ОГЛЕДИ И ИНФОРМАЦИЯ
0878 300 417
0878 566 854

СНЦ „ТД Орлово гнездо“ – Казанлък
гр. Казанлък, ул. „Проф. Петко Стайнов“ 8

„МУЗЕЕН ЦЕНТЪР“ – СОЗОПОЛ

Има места, където историята не се разказва само от страниците на книгите, а оживява чрез археологически находки, произведения на изкуството и културни традиции, съхранени през вековете. Такъв е Созопол – най-древният град по българското Черноморие, където всяка улица, с характерните си къщи и ухане на смокини, руините на крепостни стени, на средновековни църкви и манастири, свидетелстват за живота на поколения от хора.

Общинският културен институт „Музеен център“ – Созопол има мисията да съхранява, изследва и представя това богато наследство на широката публика. Институцията е създадена през 2014 година и включва **Археологическия музей в Созопол**, **Художествената галерия**, **Етнографски музей**, **музей „Старинен Созопол“** и експозиция **„Свети Никола“ в град Черноморец**. Всяко едно от тях има своята самостоятелна история, но всички заедно разказват за развитието на региона от най-дълбока древност до съвременността. Началото на това пътешествие в отминали епохи неизменно започва от **АРХЕОЛОГИЧЕСКИЯТ МУЗЕЙ**.

Основан през 1961 година, той е сред най-значимите и богати музеи по Южното Черноморие, като заслужено е включен сред обектите на Националното движение „Опознай България -100 НТО“. Неговата експозиция заема северната част на сградата на читалище „Отец Паисий – 1896 г.“ на площад „Хан Крум“ № 3. Разположена е в няколко зали и представя хилядолетната история и културни традиции на Созопол и региона. Представени са над хиляда експоната, датиращи

Централно място в експозицията заемат артефактите свързани с историята на **Аполония Понтика** – гръцката колония, основана през 610 г. пр. Хр., превърнала се в един от най-богатите и влиятелни градове по западното Черноморие. Разцветът на античния град е представен чрез най-голямата в България колекция от рисувани древногръцки вази, теракотни фигурки, архитектурни детайли и амфори. Забележителни са и колекциите от каменни и оловни котви – свидетелство

християнски центрове по бреговете на Черно море.

Средновековната история е представена чрез богати колекции от сграфито керамика, накити, архитектурни елементи и предмети от ежедневието, които свидетелстват за ролята на Созопол като важен пристанищен, административен и духовен център на границата между България и Византия. След османското завладяване през 1453 г. градът запазва своята християнска идентичност, въпреки политическите и икономическите трудности. От този период са представени късно-средновековна керамика, накити и монетно съкровище от XVIII век.

Експозицията е динамична и непрекъснато се обогатява след всяка археологическа кампания, след която нови артефакти намират своето място в музейните зали. Така музеят непрекъснато се развива и предлага на посетителите нови възможности да почувстват духа на отминали епохи и традициите на хилядолетния град.

Атмосферата на хилядолетния Созопол най-осезаемо може да се почувства по тесните калдъръмени улици в **СТАРТА ЧАСТ НА ГРАДА, ОБЯВЕНА ЗА АРХИТЕКТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ И АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РЕЗЕРВАТ С НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ**.

Старинният град е своеобразен музей на открито. От средновековното му величие до днес са оцелели руините на южната крепостна стена (VI–XIV в.), средновековните манастири „Свети Йоан Предтеча“ (V–XVII в.) на остров „Свети Иван“, „Свети Николай Чудотворец“ (XI–XVII в.), разположен в северната част на провлака, Старата Митрополия (X–XVII в.) в центъра на града и манастирската църква „Св. Апостоли“ (XII–XIV в.) на нос Скамни. Забележителен паметник на късната средновековна християнска архитектура (XV–XVII в.) е църквата „Света Богородица“, която впечатлява с богато резбован дървен иконостас и църковна утвар от края на XVIII в. и е най-старата действаща църква в града.

На територията на архитектурния резерват се намират църквите „Свети Георги“, „Св. св. Кирил и Методий“ и параклиса „Свети Зосим“, построени през втората половина на XIX век. Обликът на стария град се формира от запазените и основно реставрирани възрожденски къщи от края на XVIII–XIX в., групирани в няколко ансамбли по улиците „Аполония“, „Анаксимандър“, „Рибарска“, „Милет“ и „Кирил и Методий“. Созополската къща, с характерните си еркери и дървена обшивка на втория етаж има неподправен чар и с простотата на архитектурните си решения излъчва чувство на уют и топлина.

Една от забележителностите на територията на резервата „Старинен Созопол“ е

ХУДОЖЕСТВЕНАТА ГАЛЕРИЯ

Поместена в красива сграда – паметник на културата, разположена на самия морски бряг, тя съчетава атмос-

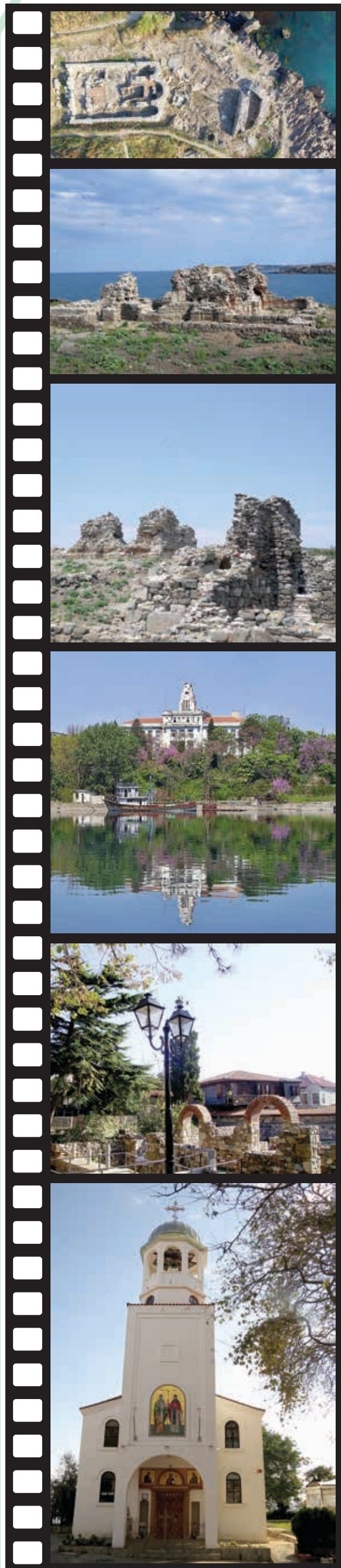

от края на VI хил. пр. Хр. до XVIII век. Най-ранните експонати разказват за живота на първите заселници по крайбрежието – праисторически общности, които са обработвали земята, изработвали са керамика и са развивали занаяти от късния неолит до ранно бронзовата епоха (края на VI – III хилядолетие пр. Хр.). Част от находките представят потъналите селища в акваторията на Созополското пристанище, изследвани от Центъра за подводна археология, базиран в града. Следват артефакти от късно-бронзовата и ранножелязната епохи (края на II – I хил. пр. Хр.), когато регионът на Странджа планина е заселен от тракийското племе скирмиани (асти). Руините на техните крепости, скални светилища, долмени и соларни кръгове, които се откриват по билото на Меден рид, свидетелстват за особеностите в развитието на тяхна материална и духовна култура. В този експозиционен модул е представена уникалната червенофигурна ваза – „Аполонийската каничка“ от V в. пр. Хр. с изображение на тракийски воини. Това е най-стойностният експонат, който представя типичното облекло и въоръжение на тракийските воини от класическата епоха и илюстрира културните връзки и взаимни влияния между Тракия и Елада.

за развитието на мореплаването още през II-I хилядолетие пр. Хр. Те свидетелстват, че морето винаги е било неразделна част от историята на града – източник на богатство, търговия и културен обмен.

Римската епоха е представена чрез находки от некропола в Морската градина – амфори, стъклени съдове, монети и накити, които свидетелстват за високото ниво на материална култура и активна презморска търговия. През II в. прониква и се разпространява идеологията на ранното християнство, а след приемането на християнството за официална религия в Римската империя при управлението на Константин Велики през IV в. градът е преименуван на **Созополис – „Град на спасението“**.

Артефактите от периода на късната античност показват ролята на града като важен пристанищен, административен, културен и религиозен център. Най-стойностният експонат от тази епоха е **мраморният реликварий, съхранявал мощи на Свети Йоан Кръстител**, открит през 2010 г. при археологически разкопки в едноименния средновековен манастир на остров „Свети Иван“. Археологическата находка е от първостепенно значение за християнската археология и представя Созопол като един най-значимите

ПАЗИ ХИЛЯДОЛЕТНИ СТАРИНИ И ТРАДИЦИИ

ферата на Стария град с богатството на българското изобразително изкуство. Постоянната експозиция включва близо 300 произведения на живописи, графиката и скулптурата. Особено ценна е колекцията от творби на проф. Александър Мутафов – един от основоположниците на българската маринистична живопис. Интерес представлява и зала „Гунаропулос“, където са представени творби на световно известния гръцки художник родом от Созопол. Морето, светлината и стариите Созопол оживяват и в платната на местните художници Яни Хрисопулос и Петър Катерков, чиито произведения съхраняват неповторимия дух на града. Наред с тях посетителите могат да видят творби на Георги Божилов – Слона, Георги Баев, Николай Шмиргела, Греди Аса, Константин Карамфилов и други утвърдени имена на съвременното българско изкуство. Галерията е мултифункционално културно пространство, в което всяка година се организират изложби, пленери, срещи с художници и творчески форуми,

които превръщат Созопол в място за срещи между традицията и съвременното изкуство.

ЕТНОГРАФСКИЯТ МУЗЕЙ

е разположен в „Къща Куртиди“ – архитектурен паметник на културата от XIX век на ул. „Кирил и Методий“ № 34. Експозицията пресъздава уютта на старата созополска къща от края на XIX и началото на XX век. На първият етаж са представени местните занаяти – земеделие, дърводелство, рибарство, винопроизводство и тъкачество. Основен акцент са традиционните тъкани и облекла, характерни за етнографските групи рупци и загорци; софрата и огнището край нея, изпълнено с кухненски съдове. На вторият етаж са обособени експозиционни модули с артефакти, свързани с градския бит и култура на созополчани. Старинният чар на Созопол е богато илюстриран със фотографии и документи от началото на XX век.

Друга музейна експозиция – „СТАРИНЕН СОЗОПОЛ“ се помещава в Дуковата къща на

ул. „Кирил и Методий“ № 29 в центъра на старата част на града. Музейното пространство заема втория етаж на сградата и е многофункционално, предвидено за временни тематични и гостуващи изложби. Акцент е представянето на археологически артефакти, открити при последните археологически проучвания на територията на Община Созопол.

Важно звено в структурата на института е и

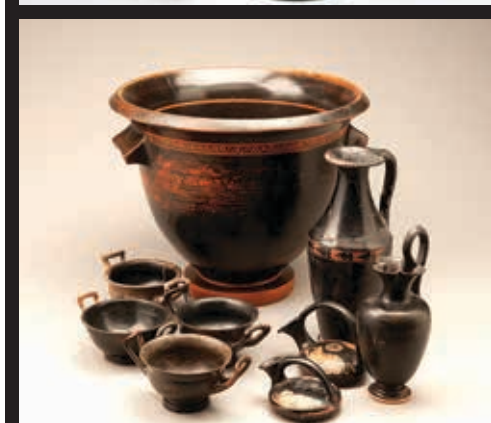
САМОСТОЯТЕЛНАТА ЕКСПОЗИЦИЯ „СВЕТИ НИКОЛА“ В ГРАД ЧЕРНОМОРЕЦ

Създадена е през 2014 г. и е разположена в самостоятелна сграда на ул. „Байкал“ № 6. Изложбата представлява интригуващ синтез между археология и етнография. Започва с находките от праисторическото селище в местността Аклади, които свидетелстват за живот по тези земи още през VI-то хилядолетие пр. Хр. Представени са каменни и костни оръдия на труда, керамични идоли, съдове и разнообразни предмети от бита. Специално внимание е отделено на крепостите Акра и Хрисосотира, които през вековете са имали важно значение за защитата на крайбрежието. На втория етаж, под надслов „Бит и култура на крайбрежна Странджа“, са представени традиционните облекла, занаяти, бит и култура на местната общност. Колекцията от носии, тъкани и накити разкрива естетиката и уменията на поколения майстори от края на XIX до средата на XX век.

Всяка година десетки хиляди посетители от България и чужбина прекриват прага на созополските музеи, привлечени от възможността да се докоснат до история, която се простира през повече от седем хилядолетия. Именно тази среща между минало и настояще прави Общински културен институт „Музеен център“ – Созопол едно от най-значимите културни средища по българското Черноморие – място, където паметта за древните цивилизации продължава да вдъхновява новите поколения. Музеят се развива като мултикултурно пространство, в което богатото културното наследство на града не остава затворено зад музейните витрини, а се превръща във важен елемент от културната идентичност на местната общност.

Контакти: Созопол, пл. „Хан Крум“ № 3, тел. +359 550 22226, e-mail: am_sozopol@abv.bg

Димитър НЕДЕВ – директор на Общински културен институт „Музеен център“ – Созопол

МАНАСТИР „СВ. НИКОЛАЙ ЧУДОТВОРЕЦ“ В СОЗОПОЛ

Средновековният манастир „Св. Николай Чудотворец“ се намира в непосредствена близост до южната порта на Стария Созопол и църквата „Св. св. Кирил и Методий“. Обителта е открита случайно в началото на октомври 2011 г., по време на археологически разкопки край южната крепостна стена. Впоследствие се установява, че на това място е кипял духовен живот още от зората на християнството. Манастирската църква – тип трикорабна базилика, е била изградена през Средновековието върху еднокорабен раннохристиянски храм от V-VI в.

Археологическото проучване на паметника и намерените в и около него артефакти дават много сведения за миналото на старинния манастир. Разкритите три императорски печата – на Василий II Българоубиец, на Теодора и още един, подсказват че тази църква в Созопол е била под покровителството на византийските императори. Оловните

императорски печати обикновено скрепават дарствени грамоти, чрез които се дават пари за възстановяване на манастири или големи поземлени имоти. Особен интерес представлява отлично запазените оловен печат на византийската императрица Теодора, която е управлявала еднолично империята от 11 януари 1055 до 31 август 1056 г. Според Божиidar Димитров има голяма вероятност Теодора да е била заточена именно в този манастир, след като властолюбивата ѝ сестра и съимператрица Зоя през юни 1042 г. я обвинява в близки любовни отношения с последния български цар Пресиан II и я праща на заточение. Известно е, че богатият търговски град Созопол с многобройните манастири около него, точно в XI век е място за заточение. Там са пращани видни личности, източници съобщават, че там са заточени Лъв, епископ на Халкедон и Соломон, съветник в императорския двор.

Друго голямо откритие от из-

лезлия от забравата манастир, което доказва неговите значимост и патрон, е разкритата през 2012 г. в централната част на църквата мощехранителница с миро на Свети Николай Мирликийски. Тя представлява глинено гърненце с капаче, намерено в малка тухлена ниша. Това са характерни елементи за раннохристиянската епоха. В миниатюрния съд имало емулсия и прах. Смята се, че самата емулсия е миро от светеца Николай Чудотворец. Първоначалните данни сочат, че тя е от периода VI-VII век., но според данните на средновековните хроникьори през 1070 г. първият епископ на Деултум и Аполония – Публий Елий Авел е донесъл по тези земи свещената реликва. Така съмненията, че Свети Николай е бил покровител на манастира, биват до голяма степен опровергани. Тезата е приемлива и логична, тъй като светецът е считан за покровител на рибари и моряци от незапомнени времена. Нормално е храм, построен за тях в

близост до брега и пристанището, да носи името на техния покровител. Показателен е случаят, че след откриването на мощите във водите край Созопол са появяват отново паламудът, туркът и чернокопът, които били изчезнали от десетилетия.

Други сведения за манастира черпим от архивните документи. В грамота на Вселенския патриарх Иеремия II от 1579 г. манастир в Созопол „Св. Николай Чудотворец“ се присъжда заедно с имотите му на манастира „Св. Иван Предтеча“, пак в Созопол.

До сега все още няма сведения, които категорично да доказват до кога е функционирал манастирът „Св. Николай Чудотворец“, но има голяма вероятност да го е сплетила същата участ, както на другите созополски манастири, които в началото на XVII в. биват разсипани от османските завоеватели.

Свещеността на мястото, където е разположен манастирът, се потвърждава и от разкрития

некропол, възникнал край първоначалната раннохристиянска църква, съществувал и по-късно около манастирския храм. Множеството погребални структури са датирани от раннохристиянския период (V в.) до началото на XVII век.

Интересно е, че заедно с християнския некропол, вкопан в по-ранния античен план на Аполония Понтийска, е открита и информация, свързана с активен икономически живот на този град във VII-VI в. пр. Хр. Тук попада разкритата уникална пещ за изработване на фина керамика, която според специалистите е единствената на север от остров Тасос, Гърция. При проучването се установило, че по времето на ранното християнство тя е била пробита с християнски гробове. Дори са се опитали да я използват като една своеобразна гробница, доказателство за което са останките от две погребения, открити в нея и датирани към V век.

ТУРИСТИЧЕСКИ МАРШРУТИ ДО РИЛСКИЯ Манастир

Рилският манастир „Св. Иван Рилски“ е основан през X-и век от отшелника Иван Рилски – покровител на българския народ. Назад в годините манастирът е бил многократно разрушаван, опожаряван, разграбван и всеки път възстановяван, разширяван, до- но разрушаван, опожаряван, разграбван и всеки път възстановяван, разширяван, до- нуштителен и монументален паметник на българската култура и архитектура, духовен и книжовен център от епохата на Възраждането. Манастирът е част от паметниците, включени в световното културно-историческо наследство на ЮНЕСКО, заради впечатляващата си архитектура, свързани образци на религиозната живопис, уникални старинни предмети, църковна утвар, икони и монетни колекции. В него се съхраняват шедьоври на резбарското изкуство, ръкописи от XV – XIX век, старопечатни черковни книги и документи.

Рилският манастир е изграден в долината на Рилска река при водослива ѝ с река Друшлявица на 1147 м н. в. Той заема средишно положение в Природен парк „Рилски манастир“ в рамките на Национален парк „Рила“. Районът на манастира представлява селище с изградена инфраструктура, която обслужва хилядите туристи, които го посещават целогодишно: средства за подслон, заведения за хранене, магазини, павилиони за сувенири и др.

Освен Рилския манастир още около 20 селища, разположени в подножията на планината, осигуряват достъп до нея. Те са свързани с удобни асфалтови пътища, които прекосяват обграждащите Рила котловинни полета и седловини, като я опасват с добре развит шосеен пръстен. Много други пътища навлизат по речните долини навътре в планината и улесняват достъпа с моторни превозни средства.

Освен околните населени места и някои планински хижи са свързани с шосета, горски пътища или пътнически въжени линии.

Рилският манастир е един от изходните пунктове за туристически преходи в Северозападна, Средна и Югозападна Рила. Като отчитаме значителната денивелация между него като най-ниска точка и съседните хижи (над 1000 до почти 1600 м), ще предложим туристически маршрути с крайна точка Рилски манастир.

В два последователни броя читателите на в. „Ехо“ ще се запознаят (или си припомнят) с туристически маршрути, чиито изходни пунктове са селища в подножието на планината – традиционни туристически центрове със сравнително лесен достъп до планинските хижи. Маршрутите са летни.

Маршрут 1: Говедарци – хижа „Вада“ (11 км.) – хижа „Седемте езера“ (3 ч.) – седловина Раздела (1.15 ч.) – Рилски манастир (4.45 ч.).

От Говедарци за хижа „Вада“ се пътува по асфалтовото шосе за комплекс „Маловица“ до м. Гьолечица (7 км.). При Гьолечица вдясно от шосето за комплекса се отделя път в

лошо състояние, който в западна посока отвежда до хижа „Вада“ (1470 м н. в., 36 легла, тел. 0888234170) – 4 км.

Пътятка (червена лентова маркировка) от х. „Вада“ за х. „Седемте езера“ е по горски път на запад от х. „Вада“. Той пресича река Черни (Прав) Искър, завива надясно и сред гората за 30 минути извежда на седловината Вада при канала Сапаревска Вада. На седловината има маркировъчен стълб с указателни стрелки. Пътятка (синя маркировка) за х. „Седемте езера“ се отделя в южна посока и след 5 минути излиза на поляна. В югозападния край на поляната трасето започва стръмно да се изкачва и след 30 минути излиза в началото на просека в клека. От тук започва стълбовата маркировка, положена по стръмната и каменната просека, но тясна пътека с много серпентини сред клека преодолява стръмнината. Слес просеката пътеката следва вододелното било между реките Джерман и Прав Искър и за около 40 минути след началото на просеката стълбовата маркировка се спуска в долината на р. Джерман и край брега на Седмото (Долното) езеро преминава през най-долното циркусно стъпало. След това с няколко извивки пътеката изкачва по стръмния склон на Долното езеро и в източна посока излиза при Шестото езеро, на чиито бряг е разположена хижа „Седемте езера“ (2194 м н. в., 70 легла, тел. 0882506060) – 3 часа от х. Вада“.

От хижа „Седемте езера“ за седловината Раздела пътеката минава край източния бряг на Рибното езеро, южно от езерото Трилистника, пресича оттока на езерото Близнака и се изкачва по склона на Сухия чал в югозападна посока, за да излезе при Третото езеро – Бъбрека. От него в южна посока с много извивки се преодолява стръмния склон към Второто езеро – Окото и източния скален праг трасето изкачва на най-горното циркусно стъпало, където е разположено Първото езеро – Сълзата – на 30 минути от ез. Бъбрека. Тук в непосредствена близост каменна пирамида отбелязва Езерния връх – най-обзорното място към циркуса, сред който се извисява красивият връх Харамията (Хайдута). От Сълзата маршрутът пресича косо северния склон на Отовински връх и в югоизточна

посока плавно набира височина и след около 15 минути достига заравненото било на седловината Раздела – възлово кръстовище на туристически пътеки (1.15 ч. от х. „Седемте езера“).

От Раздела в южна посока маркировката за Рилски манастир подсича западния склон на Вазов връх, пресича страничен рид и достига мочурливата седловина Топилата – 1.30 ч. от х. „Седемте езера“. Маршрутът прекосява Топилата почти по хоризонтал, траверсира източния склон на връх Върла, прехвърля билото на Черни рид (Карабунар) и продължава по западния му склон. Пътятка минава край чешмата Граден кладенец, навлиза в горския участък под връх Баучер и след ливадите в местността Равна достига букова гора. От билото трасето рязко завива на североизток, продължително се спуска по склона на Павлов дол и по гористия склон вляво от шосето достига паркинга пред западната врата на Рилския манастир – 6 часа от х. „Седемте езера“.

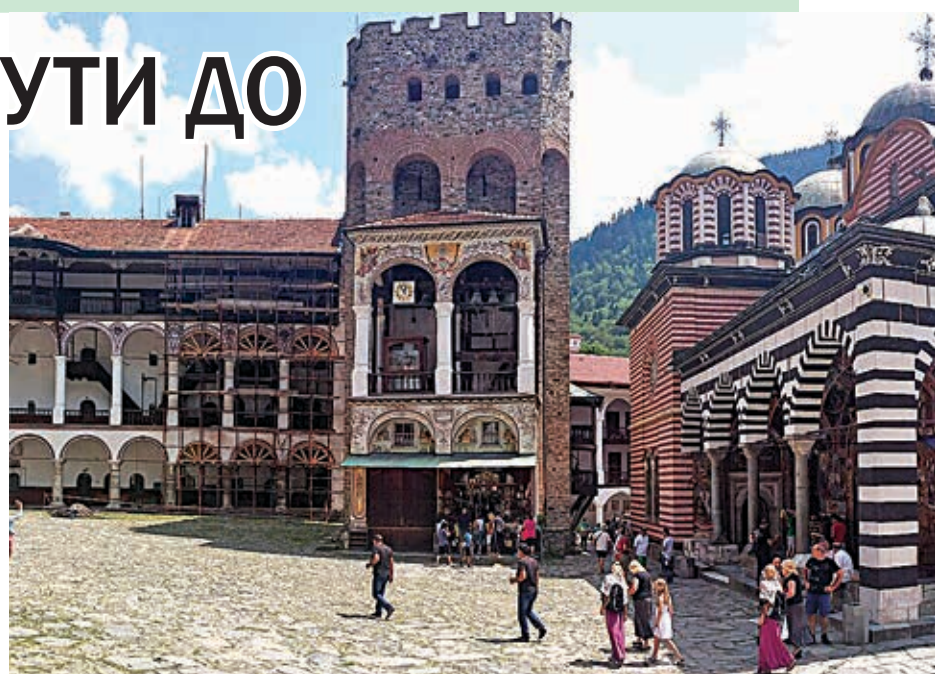
Маршрут 2: Сапарева баня – х. „Рилски езера“ (5 ч.) – х. „Седемте езера“ (45 мин.) – седловина Раздела (1.15 ч.) – Рилски манастир (4.45 ч.)

От Сапарева баня до х. „Рилски езера“ може да се стигне по два варианта:

Вариант 1 (с транспорт): по асфалтово шосе през летовище Паничище до х. „Пионерска“ – 15 км. и седалков лифт до х. „Рилски езера“ – 25 минути.

Вариант 2 (пешеходен): от центъра на Сапарева баня се тръгва в югоизточна посока, на два пъти се пресича асфалтов път за Паничище и по долината на река Валявица се достига курортното селище Паничище (2 часа). Тръгва се вляво по шосето по маркираната пътека, която за 20 минути извежда в местността Гюндера (Подслон) с няколко постройки, а след още 200 м по шосето се пресича река Перуница по бетонен мост. Малко след моста вдясно от шосето се отделя път за хижа „Скакавица“, по който след 10 минути се излиза на местността Зелени преслап, където има няколко почивни бази (2.30 ч. от Сапарева баня). След 20 минути в южна посока през гората се стига поляната Лопено. От нея за х. „Рилски езера“ се продължава по почвения път на юг, пресича се по мост река Скакавица и след 20 минути се достига уширение с отклонение вляво за х. „Пионерска“. Продължава се по пътя вдясно (на юг) и се достига кръстовище на туристически пътеки в местността Кюмюрджийска пътека (4 часа от Сапарева баня). Маркираната пътека води в югозападна посока през просека, а след нея над гората се достига ново разклонение на пътеки, обозначено с маркировъчен стълб. От него след 30 минути се излиза пред хижа „Рилски езера“ (2115 м н. в., 180 места, тел. 0886509409) – общо 5 ч. от Сапарева баня.

От хижа „Рилски езера“ за хижа „Седемте езера“ се върви в югоизточна посока, пресича се оттока на езерото Трилистника, а след него пътеката се съединява с маркираните пътеки от хижи-

те „Ловна“ и „Вада“. За около 15 минути се изкачва скалния праг, върху който е разположена хижа „Седемте езера“ (2194 м н. в., 70 легла, тел. 0882506060) – 45 минути от х. „Рилски езера“.

От хижа „Седемте езера“ за Рилски манастир през седловината Раздела се следва пътеката, описана в **Маршрут 1** – 6 часа от х. „Седемте езера“.

Маршрут 3: Сапарева баня – летовище Паничище (2 часа) – местност Зелени преслап (30 минути) – хижа „Скакавица“ (1.30 часа) – седловина Раздела (2.30 часа) – Рилски манастир (4.45 часа)

От центъра на Сапарева баня през летовище Паничище, местността Зелени преслап и поляната Лопено се следва пътят, описан в **Маршрут 2** – 2.50 часа от Сапарева баня. От Лопено се отделя вдясно маркираната пътека за х. „Скакавица“. По малко

мостче се пресича река Малка Скакавица, пътеката минава през стара иглолистна гора, а в крайния участък преодолява с множество серпентини голямата стръмнина Къркулиците и след 15 минути излиза в края на гората пред хижа „Скакавица“ (1876 м н. в., 120 места, тел. 0877388305) – 4 часа от Сапарева баня.

От хижа „Скакавица“ за езерото Бъбрека и седловината Раздела пътеката е насочена в източна посока, пресича по мост река Скакавица и в долината край на пистата завива наляво в гората. След около 250 м маркировката се разклонява – направо за хижа „Ловна“, а рязко на югоизток – за хижа „Иван Вазов“ и циркуса на Седемте езера. Маршрутът извежда в долината северен край на Сухия рид, по който са монтирани стълбовите на зимната маркировка. Те следват неотлъчно билото на рида в южна посока, съединяват се с трасе-

хижа „Седемте езера“

то на Европейски маршрут Е4, което идва от х. „Рилски езера“ и от горната част на рида се спускат към обширната заравненост при езерото Бъбрека (1.30 ч. от х. „Скакавица“). От него в южна посока за седловината Раздела и Рилския манастир се следи пътеката, описана в **Маршрут 1 – 7.15 часа от х. „Скакавица“**.

Маршрут 4: Дупница – с. Бистрица (5 км.) – хижа „Иван Вазов“ (6 часа) – Рилски манастир (5.30 часа)

Село Бистрица се намира на 5 км. югоизточно от Дупница, в подножието на северозападните рилски разклонения. От селото пряка пътека в югоизточна посока изкачва до шосето за горския дом и достига **местността Влашка бара (45 минути)**. От Влашка бара много стръмен черен път изкачва сред гора през местността Влашки колиби към обзорната **Бачийска поляна**, заградена от иглолистна гора (2 часа). Тук се намира сградата на бившата хижа „Комсомолец“. От

полянната пътеката навлиза в гората и с няколко завоя набира височина. След първия завой над хижата се отделя пътека за хижа „Отовица“. Пътеката за хижа „Иван Вазов“, която е очертана с червена лентова маркировка, завива на югоизток в гората, а от нейния край – със стълбова маркировка. След 35 минути пътеката извежда на седловинната поляна Бел кладенец със студен извор (1 час от Бачийска поляна, общо 3 часа). От тук се отделя наляво (се-

хижа „Рилски езера“

верозапад) друга пътека за хижа „Отовица“. От Бел кладенец пътеката за хижа „Иван Вазов“ завива рязко надясно, след 15 минути се изкачва на друга седловинна поляна, а след още 10 минути се достига малък превал в южното подножие на Черни връх (3.25 часа от с. Бистрица). От превала следва 10-минутно спускане, а след него за 20 минути се изкачват склонови поляни (4 часа). След това се пресича река и в югоизточна посока, като

в източна посока, по маркираната с червена лентова и стълбова маркировка пътека през обширния циркус Голям Пазардере. По-нагоре пътеката прехвърля ниския Пазардеренски рид, прекосява циркуса Малко Пазардере и навлиза в мочурливата седловина Топилата. От Топилата за Рилски манастир се следва

хижа „Скакавица“

пътеката, описана в **Маршрут 1 – 5.30 часа от хижа „Иван Вазов“**.

Маршрут 5: Благоевград – хижа „Бодрост“ (28 км.) – хижа „Македония“ (3.30 часа) – Рилски манастир (6 часа)

От Благоевград асфалтовото шосе следи долината на река Благоевградска Бистрица в източна посока към летовище „Бодрост“ (28 км.) и местността Картала (32 км.). В летовище „Бодрост“ се намира хижа „Бодрост“ (1280 м н. в., 40 места, тел. 0889077322).

Пешеходният маршрут за хижа „Македония“ започва от местността Картала. От Карталска поляна пряката пътека (синя маркировка) пресича многократно завоите на стръмния каскаден път. Той продължава към местността Биволарника, достига обширна поляна Биволарника и завършва в местността Черната скала. Към седловината Бялата пръст и хижа „Македония“ пътеката стръмно изкачва по склона вдясно на реката и след около 40 минути достига хижа „Македония“ (2160 м н. в., 40 места, тел. 0887890988) – 2.30 часа от Карталска поляна.

От хижа „Македония“ за Рилския манастир се тръгва в северозападна посока по зелена лентова маркировка. В същата посока е и пътеката по билото на Цареввръшкия дял – жълта маркировка. Двата маршрута са с общо трасе до билната седловина, оформена от склоновете на Голям Мечи връх от изток и връх Горна Кадийца от запад. До седловината се достига за около 15 минути. От нея за Рилския манастир започва спускане на север по зелената маркировка, пресичат се началните потоци на Радовичка река и

хижа „Македония“

се продължава през алпийски ливади между клекови гнезда. По-надолу се навлиза в гората и с много серпентини стръмно по склона се слиза в долината на Радовичка река, като се следва десния ѝ бряг. Пътеката постепенно става коларски път, преминава по мост над Радовичка река, достига водослива ѝ с Илийна река и след около 6 км. пътят излиза на основното асфалтово шосе от град Рила за Рилския манастир в местността Кулата. От тук до Рилския манастир по шосето в североизточна посока са 3 километра (общо 6 часа от х. „Македония“).

В следващия брой на „Ехо“ очаквайте: **туристически маршрути до Рилския манастир от хижите „Маловица“, „Мечит“, „Мусала“ и „Грънчар“**

Йордан ЙОРДАНОВ

ПАНОРАМЕН КРЪГ НА ВРЪХ ГОЛЯМ КАДЕМЛИЯ

Планинарите от ТД „Сърнена гора“ - Стара Загора Николай Стоянов, Петър Петров, Боян Петков и Владимир Велков на 4 юли т.г. се изкачиха от с. Тъжа до връх Голям Кадемлия (2276 м н.в.) и поставиха стабилно с анкерно закрепване панорамен кръг до триангулационен знак на върха. Азимутните измервания са направени през октомври 2023 г. от Христо Ангелов. Проектирането и изработването на лазерно гравирания неръждаем кръг с диаметър 240 мм е на Георги Костдинов и Ганчо Узунов. Метална колона е с диаметър 27 мм, висока 900 мм, оцветена в бяло, зелено и червено. В изработката и придвижването участваха Георги Владев, Петьо Златев и Роман Желев.

На заслона туристите поставиха паметна плоча на Митко Жечев, инициатор за направата на високопланинското убежище. Устремен към планините, нависоко, винаги свободен да бъде там, където иска, търсещ своя връх!

В същия ден старозагорци слезоха в селото.

Важните върхове и селища, които се виждат от втория по височина връх в Стара планина, господстващ над Розовата долина, са означени със стрелки, названия на български език и на латиница, надморски височини и азимут.

Приятни гледки на изкачилите връх Голям Триглав към забележителностите, които показва ориентиращото съоръжение!

Христо АНГЕЛОВ

На 5 юли т. г. туристи от цялата страна се запътиха да изкачат първенеца на Осоговската планина - връх Руен.

Връх Руен (2251 м), най-високият връх в Осоговската планина, се нарежда на пето място по височина сред планинските върхове в България. При ясно време от него се открива красива панорама. Малко са върховете, от които можеш да видиш толкова много планини: Малашевска, Влахина, Огражден, Беласица,

Рила, Пирин, Верила, Конявска, Голо бърдо, Плана, Люлин, Лисец, Чуденска и др. На северозапад туристите, изкачили върха, могат да видят Шар планина и планини в Южна Сърбия.

„Разстланите килими с най-чудновати шарки и аромати, които изпълват сетивата ни, толкова билки, цветя, тревници – всичко е толкова хармонично, че за пореден път се убеждаваме в свършената подредба на природата“ - споделиха туристите, загърбили

грижи, умора, проблеми и отворили очите си за красотата. А тя е навсякъде!

Събитието е традиционно и всяка година любители на планините от Кюстендил и Крива Паланка (Република Северна Македония) организират изкачването на Руен. На поканата се отзоваха планинари и колоездачи от Перник, София, Браницово, Крива паланка, Скопие, Босилеград и др. Най-нетърпеливи да изкачат върха бяха децата от Клуба за младежки туризъм с ръководител Василка Кръстева.

Седим на върха и всеки преживява красотата, емоцията, чувството. Съзерцаваме хоризонта, поемаме на големи глътки чувството за свобода, което Осогово ни подарява. Правим още снимки на една от най-крайните гранични точки, които обединяват туристи от три държави, обещаваме си следващи срещи и поемаме обратно – пътят ни чака. А най-хубавото е, че се чувстваме пречистени, заредени и нови, защото сме получили поредната порция планинска мъдрост.

Силвия МИХОВА – секретар на ТД „Осогово“ - Кюстендил

ЕНЬОВА МАГИЯ

Още от древността здравето на хората е свързано с билколечението, а оттам и с продължителността на живота и дълголетието. От старите билкари знаем, че тяхната лечебна сила е най-мощна по Еньовден. Тогава трябва да се берат и внимателно да се късат. От години е традиция айтоските туристи-ветерани още на 23 юни да са заели позицията като билкобери в местността Къркътлъка край село Тополица. Тази година наши гости бяха 65 туристи-ветерани от Добрич, София, Враца, Плевен, Сандански, Кърджали, Русе, Стара Загора, Трявна, Перник, Разлог, Благоевград и Костинброд. Настанихме се в хижа „Тополица“ в споменатата местност. Желаящите да участват бяха много повече, но капацитетът на хижата бе недостатъчен, а искахме всички да сме на едно място.

Председателката на КТВ към ТД „Чудни скали“ - Айтос Ирина Николова започна подготовката по посрещането, настаняването и забавлението на гостите месеци преди самото събитие.

На първо място не забравихме да запознаем гостите с нашия малък, но интересен град. Станка Данова и Атанасия Иванова с удоволствие показаха забележителностите му: парка, зоопарка, скалните образувания „Трите братя“ и „Казаните“, комплекс „Генгера“ с рядкото растение генгера, а уредничката на Етнографския музей Мария Кондова помогна на

посетителите да добият представа за древния и млад град Аетос – Айтос.

Хижа „Тополица“ разтвори широко двери за 83-мата туристи, а наоколо шумналата се зеленина, плувните басейни, естествената хубост на Айтоска Стара планина приковаха погледите на туристите и те споделиха желанието си отново да дойдат тук.

На 23 юни вечерта, след като бяхме изпели големия Еньовски венеч, го оставихме да пренощува под звездното небе с мълчаната вода и пръстените за наричания. Недялка Иванова запозна накратко присъстващите с Еньовия ритуал, който щеше да бъде представен от Айтоската група на 24 юни, както и с лечебността на билките на този ден.

Рано сутринта на Еньовден всички желаещи да посрещнат изгрева се бяха събрали още преди 5:00 часа. Много от жените пристигнаха облечени в дълги бели ризи, за да се търкалят в росната билкова поляна. Всички се чувстваха завладени от Еньовата магия. И защо не? Традициите и обичаите са ни помогнали да оцелеем като народ в робството, а днес ни съчат младостта на предците и здравата ни връзка с природата.

Настъпи най-интересният момент от Еньовата магия. Група от десет жени – айтослийки в дълги бели ризи и с венчета на главите започнаха Еньовия ритуал. Започнаха с жътварската песен „Ой, Вело, Вело!“, защото Еньовден е свързан и с началото на жътвата. В ролите на Вела и Еньо се превъплътиха

Янка Иванова и Данчо Данов. Втората песен - „Пеперуда лята из вода се мята“ е свързана с молитвата за дъжд, тъй като по Еньовден започват летните горещини. Пее се и се играе буенек, като водещата буенка Еньова буля /Янка Иванова/ се провира през венеца с китка от здравец и билки.

А сега един от спиращите дъха ритуали – гадаене по пръстените, престояли цяла нощ под звездното небе. Еньовата буля вее и омагьосва за здраве, за любов, за дълголетието, за пътища интересни и незначителни. Всички присъстващи бяха приковали погледи и слух, а някои бързаха да вмъкнат в менчето пръстенче или гривна, че и на тях Еньовата буля да предриче бъдещето.

Всички групи от 13-те града се провряха през Еньовия венец, а Еньовата буля ръсна всички с мълчаната вода с росна китка, като не забрави да отправи благопожелание специално за всеки град и за всеки ръководител.

Въодушевление и усмивки разцъфнаха по лицата на присъстващите. Гората и дъха на билките ги бяха обгърнали в прегръдките си. След закуска гости и домакини се отправиха към местността Бяла река, където се предлагаше печена пастърва на скара. Вечерта ни чакаше нова изненада. Еньовата буля, облечена в бяла роба и с помощници Димитрина Данова и Йорданка Вълева, носеха огромни кошници, украсени с цветя и билки и пълни с торбички с билки от нашите поляни, раздадоха на всички торбичка с „Еньова омая“. На всеки ръководител на група бе прочетено какво лекуват билките в неговата торбичка.

Вечерта завърши с много смях, песни, танци, закачки, размяна на визитки и с пожелание отново да се срещаме и да се чувстваме близки и сплотени. Чух мнението на доста хора от присъстващите за тази сбирка. Разбира се, беше положително. Затова благодаря на Ирина Николова за замисъла и организацията на срещата, на всички туристи и най-вече на айтослии, които бяха перфектни домакини.

На добър час в туристическото ни общуване! Нека превземем върховете и човешки сърца!

ЯНКА ИВАНОВА - КТВ при ТД „Чудни скали“ - Айтос

ФЕСТИВАЛЪТ НА МА

►► 1

В подкрепа на изграждането на ски-лифт на ски-писта „Мальовица“ бе открита подписка, а участници във фестивала изписаха с телата си думите ЗА ЛИФТА на поляната под самата писта. Този акт на солидарност бе заснет с дрон, а клипът ще бъде публикуван в социалните мрежи на БТС.

В състезанието по скоростно изкачване на ски-писта „Мальовица“ с паричен награден фонд участваха 30 състезатели, като сред мъжете за втори път победи 18-годишният Александър Педев от НСА СиВен, следван от Преслав Пейнов от младежкия национален отбор по скай-рънинг, а на трето място се класира Илиян Илиев от ТД „Незабравка“ – В. Търново.

Сред жените първото място завоева Даниела Леткова, второто място - Габриела Илиева, а трета се класира 12-годишната Теодора Йочова.

Малчуганите от детския образователен лагер преминаха по пътеки сред прекрасната природа на Мальовица, спуснаха се по въжен тролей, слушаха лекции по планинарство и се забавляваха в спортни игри.

Вечерта на втория ден бе посветена на томболи с предметни награди и ваучери от спонсори, следвана от Вечер на талантите. Ансамбъл „Шевица“ представи впечатляващия премиерен спектакъл „Легенда за Мальов връх“.

При закриването на събитието изпълнителният секретар на БТС Лъчезар Лазаров връчи грамоти за участие на туристически дружества, сътрудници и фирми-участници. За успешно проведеното събитие председателят на БТС Венцислав Венев благодари на оперативното ръководство, на състава на административния персонал от централата на БТС, на Комендантски щаб от доброволци с комендант Атанас Бодуков, на сътрудници в различните прояви, фирмите изложители и естествено на екипа на Шеф Ангелов от Копривщица, който се погрижи за изхранването на всички с прочутия „Юнашки тиган“.

В РАКИТОВО СЕ ПРОВЕДЕ 12-ИЯ „СПЕЛЕО ЛАБ“

Заговорихме за подготовката на 12-тото издание на учебно-образователния лагер за деца и младежи „СпелеоЛаб“ без много оптимизъм. Някои обстоятелства бяха против организаторите от Българското пещерно дружество-Ракитово и положението бе аха-аха проявата да не се състои. Все пак, с дружни усилия успяхме да преодолеем всички бариери и анонсирахме провеждането на събитието. То започна в петък на 5-ти юни и както винаги на отколе „заплътото“ място - хижата на ДГС „Ракитово“ в местността Качаков чарк. И този път там се събраха абсолютно начинаещи, прохождащи, малко по-опитни, а и „изпечени“ пещерняци, лектори и с്മишленици от различни краища на страната. Този път основното ядро обучаеми бяха 15 ученици от основно училище „Христо Ботев“ – с. Дорково с ръководител учителят по физическо възпитание Михаил Узунов. Групата оформиха младежите надежди от пещерен клуб „Стринава“ – Дряново и обучаващите се за пещеряци момци от Спелео клуб „Пълдин“ - Пловдив. Активно се включиха, разбира се момчетата от БГД - Ракитово. Като се прибави отбора на „възрастните“, събитието отбеляза рекорден брой

участници – общо 65, от които 42 деца и младежи.

Както обикновено, поляната пред ловната хижа се изпъстри с палатки. Работната част стартира с теоретично-практическо занимание на тема „Първа помощ“, умело проведена от парамедика Иван Посев с асистенцията на Яна Гьорева. Щом се стъмни бе проведен традиционният нощен поход до две от близките до лагера пещери.

Ударният ден на лагера фактически бе събота. Той бе запълнен с лекции и практически занимания, включващи обучение за използването на въже и учебни прониквания в пещерите Лепеница и Ледника. Междувременно Иван Гьотев и Петър Ташев от Районните служби пожарна безопасност и защита на населението във Велинград, респективно Батак, запознаха участниците с правилата за превенция, реакция при пожар и безопасно поведение сред природата. По темата „Безопасност“, но в пещерите, направи презентация Алексей Жалов. С много емоции бяха наситени първите опити на децата от Дорково да се изкачват

и спускат по единичното въже. Началното обучение се осъществи от инструкторите Тодор Иванов, Венци Панев и Алексей Жалов. За пореден път гост-лектор на събитието беше Александър Стоев, който въведе старите и младите пещеряци в теорията и практиката на 3D - сканирането и използването на конструираното от него и колектив **устройство Лидар**.

Неделният ден сложи края на това приключение, което без съмнение ще остави траен спомен у всички. За това спомогнаха и грамотите за участие и сувенирите, които домакините поднесоха на присъстващите. „СпелеоЛаб“ за пореден път доказа креативния си характер и се затвърди като събитие, в което се изграждат ако не бъдещи пещеряци, то поне млади хора с ценностно отношение и поведение спрямо пещерите. Няма да сгрешим, ако изкажем нашата искрена благодарност на организаторите в лицето Стимка Мирова и нейния екип от Българското пещерно дружество в Ракитово за положените усилия за организацията и безаварийното провеждане на тази своеобразна школа. Нека похвалим лекторите и инструкторите, които несъмнено допринесоха за постигането на крайната цел на обучението – формиране на знания, умения и опит в пещернячеството.

АЛЕКСЕЙ ЖАЛОВ

НАЦИОНАЛЕН ТУРИСТИЧЕСКИ СЪБОР „ЕТРОПОЛЕ 2026“ СЪБРА МЛАДИ ПРИКЛЮЧЕНЦИ СРЕД ПРИРОДАТА

В живописния парк „Езерото“ в Етрополе се проведе Национален туристически събор „Етрополе 2026“. Събитието, посветено на спортно-туристически състезания и демонстрации на туристически умения и сръчност премина при изключителен интерес и висок спортен дух.

Организатори бяха Община Етрополе, ТД „Туризмъ“, спорт и екология Етрополе и Спортен клуб по туризм „Етрополе 2001“ със съдействието на Българския туристически съюз.

В туристическия събор се включиха ученици от 1-ви до 12-ти клас от различни училища и туристически дружества от градовете Кнежа, Трудовец и Етрополе. Децата бяха разделени в няколко възрастови

групи и се бориха устремено за челните места.

Участниците премериха сили, бързина и съобразителност в шест атрактивни дисциплини: спортно-туристическа щафета, построяване на палатка за време, теглене на въже, стрелба с лък, коло-крос и майсторско управление на велосипед.

Наградите на победителите бяха връчени от Маргарита Терзийска, директор на Дирекция „Териториално и селищно устройство, общинска собственост, хуманитарни дейности, проекти и програми“ в Община Етрополе. Тя поздрави всички участници и им благодари за проявената енергия, спортен дух и приятелствата, които създават.

Balkanec.bg

ХОРОВИТЕ ФОРМАЦИИ ПРИ ТД „ТРАПЕЗИЦА“

Туристически хор „Еделвайс - Иван Данчев“ при ТД „Трапезица - 1902“ и НЧ „Пламък-2016“, както и Дамски хор „Света гора“ при ТД „Трапезица-1902“ и „НЧ „Никола Михайловски- 1921“ град Велико

Търново с ръководител д-р Станимир Демирев се завърнаха от успешно турне в Република Северна Македония. От 8 до 12 юни 2026 година те взеха участие в международния фестивал „Костоски“ в град Охрид.

Във феста участваха хорови, танцови и инструментални формации от Канада, Унгария, Босна и Херцеговина, Чехия и България. Основното мото беше „Македония в 7/8“. Всеки състав задължително трябва да изпълни и една мелодия в емблематичния за македонската народна музика размер „седем – осми“.

Основният концерт се проведе на сцената на летния театър в стария град, от която се открива прекрасна

СЪБИТИЯ

ПЪЛНОВИЦА СЕ РАЗВИВА УСПЕШНО

юни 2026

9

БЛИЦ

ПЛАНИНСКОТО БЯГАНЕ ИЗИСКВА СЪВКУПНОСТ ОТ КАЧЕСТВА

По време на Националния туристически фестивал лекция по планинско бягане изнесе Преслав Пейнов (20 г.), член на националния младежки отбор по скайрънинг с медали в състезания, студент в Националната спортна академия (НСА), специалност „Туризм, алпинизъм, ориентирание“.

Понастоящем приоритетни за него са състезания по бягане във високите части на планините. Зад гърба си има участия в 4-5 световни първенства и почти всички подобни състезания в България. Казва, че опитът е не по-малко важен от постиженията. Член е на СК „Мисионис“ – Търговище.

„С брат ми Ивайло сме от Велико Търново и сме бягали по доста трасета в Стара планина, споделя Преслав. При планинското бягане с приоритет е бягането, после планината – към добра бегова подготовка можеш да надграждаш планинския елемент. Сега живеем в София и Витоша е перфектно място за тренировки по скайрънинг, въпреки че няма алпийски сегменти и височини. Тя има разнообразен терен – стръмни пътеки, камъни, бързи пътеки и пр. Планинското бягане е многокомпонентно, изисква подготовка в различни сфери и да притежаваш съвкупност от различни качества като бързина, техничност и др. Хубаво е в подготовката да се включват и спортове като колоездене, лека атлетика, ориентирание, фитнес и др.

При всеки спорт за издръжливост въглехидратите са „цар“ – модерно е да се използват изотонични напитки, гелове, енергийни барчета. Важно е всеки сам да определи какви видове и количества от тях са оптимални за неговия организъм.

Тази година се класира на осмо място в състезанието за бегачи на „ВИТОША – 100“. Как се постига такъв резултат?

„Витоша 100“ е сред най-популярните състезания по трейл бягане в България. Изключително бегаемо и бързо трасе в средно-високата част на планината, като половината е асфалт. Стартира се в 24 часа през нощта и по-голямата част от маршрута се бяга на тъмно. Но самата му дължина го прави супер тежко. Преди състезанието тренирах по 16 часа седмично и съм благодарен за разбирането и подкрепата от колегите ми от НСА.

Ето и част от онова, което Преслав Пейнов разказа в лекцията си за различните видове планинско бягане:

Трейл състезанията по бягане са най-популярни, за масовите бегачи и се провеждат в средно-високата част на планините;

Ултра маратони – провеждат се както на трейл терени, така и на по-високопланински трасета с различни дистанции – 50, 100, 160 км.

Скай-рънингът е най-техническият вид бягане и с най-големи изисквания към състезателите. Възниква в италианските Алпи. Създаден е от ски алпинисти, които през лятото се подготвят по този начин – възможно най-бързо преминаване по труден алпийски терен.

Много от бегачите са хора, които са ски алпинисти или идват от ски алпинизма. Обикновено най-бързият път е най-стръмният. Екипировката на бегачите е специфична и особено важна от гледна точка на безопасността.

ИСТИНСКОТО ЩАСТИЕ Е СПОДЕЛЕНОТО

Днес, когато пълзящата комерсиалност изядва духовността, се изненадваме, когато срещнем човек като Кольо Кавръков от град Павел баня. На 28 юни т.г. Кавръков изкачи за 104-и път своя любим връх Ботев. С него бяха последователи като Стойно Стойнов (за 43 път на върха) и дебютанти.

Десетки години Кавръков организира ежедневно и ежеседмично походи, като обявява само сборния пункт. Групите са отворени, без записване и такси. Събират се по над 30-на туристи от различни региони, дори и от чужбина. Идват, привлечени от любовта към природата, отечеството и ореола на този необикновен човек, който се отнася с топлина и учи без много думи, съвети и негативи. Началото е възвущащо и виждам в очите му щастие от поредната среща с познати и непознати, най-точна оценка за ефекта от растящото му дело.

Идват второ и трето поколение туристи, заплениени от него за тури-

зма. Границите във възраст и професия се стопяват, защото Кольо ни отваря очите за невидимото и за силата и красотата в природата. Посетите от него семена растат, пренесени чрез неговите последователи. Така Кольо убеждава, че е важно не моментното лично щастие, а онова за хората и бъдещето, което остава напред във времето и след нас!

Неговият принос за тази кауза е многопосочен - като председател на ТД „Еделвайс“ - Павел баня, като директор на популярния танцов състав „Детелини“, почетен гражданин на Павел баня и още и още...

Бъди ни жив и здрав, Коле, за да ни учиш, че само любовта и доброто растат, колкото повече даваш!

Петранка РИЗОВА

БАЛКАНЪТ НИ ЗАРЕЖДА С ЕНЕРГИЯ

В красотата на Централен Балкан се потопиха туристите от ТД „Средногорец“ – Чирпан в края на юни. Деветнадесет ентузиаста, между които и едно дете на 8 години, прекарахме три незабравими дни сред въздуха гледки, които предлага Централен Балкан, мирзмата на билки и приятна компания от съмишленици. Походът започна от края на село Кърнаре, където оставихме колите. Последва продължително и изморително изкачване до билото, при което групата се раздели на по-бързи и по-бавни. Най-отзад, заедно с най-бавните, бе водачът на проявата – Даниел Бонев. Той повери воденето отпред на групата на други опитни туристи за да може да помага на нуждаещите се.

В ранния следобед групата пристигна и се настани в хижа „Дерменка“. Заедно с нас се оказа и една група от Варна, чиито водачи преди години са преминали заедно с нашия ръководител курса за планински водачи. Неочакваната среща в планината много ги зарадва и спомогна за сближаването на всички туристи.

За втория ден целта бе хижа „Добрила“. Оформиха се две групи – едната от ентузиаста-екстремисти, които, въпреки предупрежденията, решихме да направим отклонение към Маркова дупка, а другата бе от лежерни туристи по традиционното трасе. Маршрутът на първите се оказа наистина труден, най-вече заради липсата на маркировка и ясно видима пътека до целта. За сметка на това вторият етап – от Маркова дупка до хижа „Добрила“ бе ясен, лек и панорамен. След пристигането в хижата част от другите туристи тръгнаха да търсят водопади в близост, но се върнаха след установиха, че са много трудно достъпни. Един смелчаг успя да се разходи до връх Купена.

Вечерта всички бяхме доволни и се събрахме в ресторанта на хижата, който предлага вкусна храна. Особено ни хареса специалитетът маминована гъба кладница.

В третия ден поехме надолу към Карлово. На местата пътеката бе панорамен, другаде минаваше под сенките на дърветата. Навсякъде имаше изобилие от мащерка, жълт кантарион и други билки и цветя. Групата се придвижваше бавно, за да изкачва изоставашите туристи.

Шофьорите на колите решиха да не спират и да се придвижат до Кърнаре с предвидливо оставената кола в Карлово. В крайна сметка всички слязоха и повечето се отбихме да видим водопада Сучурум. Той бе атракция и заради скачащите от скалите във водата деца, търсещи прохлада в горещия ден.

Неусетно преминаха трите дни, прекарани в движение сред природата. Макар и поизморени физически, бяхме заредени с онази духовна и физическа енергия, която само планината може да даде.

текст: Веселина Йовчева, снимки: Неделчо Ангелов

КОГАТО ТУРИСТИТЕ ИМАТ КЪСМЕТ

Група туристи от ТД „Родопея“, с. Ягодина, проведоха поход от Широка лъка през село Гела до връх Орфей в Родопите. Маршрутът минава през поляните край параклис „Св. св. Петър и Павел“, където местните хора ни поканиха да споделим празника на параклиса, заедно с туристи от Асеновград. Изпълненията на родопски песни и каба гайди бяха отличен завършек на нашия поход. Изказваме благодарност на организаторите на храмовия празник, семейство Мария и Мишо от село Гела.

Игнат ИГНАТОВ - ТД „Родопея“, с. Ягодина

ПЪЛНОВИЦА 1902“ НА МЕЖДУНАРОДНА СЦЕНА

гледка към Охридското езеро. Нашите хорове бяха подготвили разнообразен песенен репертоар, който включваше туристически песни, хорови обработки и песни за Велико Търново, написани от търновските музиканти Стаю Касабов и Иван Данчев. Международната публика посрещна изпълненията им с възторг и много овации. За участието

си двата хора получиха сертификати и рекламни материали от организаторите на фестивала.

В рамките на събитието бяха посетени и много туристически обекти, свързани с нашата обща история: манастира „Свети Наум“, Самуиловата крепост, Билинините извори, къщата на братя Миладинови в град Струга и др.

ИСТИНАТА ЗА ВЪРХОВЕТЕ СВЕТИ НИКОЛА И ШИПКА

Връх Свети Никола е най-високият в района на Шипченско-Тревненската планина, която е част от Централна Стара планина. На него днес стои най-обичаният български паметник. За името му има няколко версии, а ако щете и легенди, но най-близка до истината е тази, за която ще прочетете в следващите редове.

По нареждане на българския цар Асен II през 1238 г. става преместването на мощите на Света Петка от родния ѝ град Епиват на брега на Мраморно море в столицата на Второто Българско царство - Търново. Пренасянето на ковчега с мощите на светицата станало с дървена носилка, която била носена от четирима монаси под надзора на Преславския епископ Марко. Самият преход бил много дълъг, труден и изморителен. Най-големи трудности четиримата носачи изпитали при достигането на самия Шипченски проход. Там един от тях на име Никола не издържал голямото натоварване и починал при слизането. Другарите му го погребали и продължили към Търново. Оставили мощите на светицата и се върнали обратно при гроба на своя другар Никола. През това време овчари намерили гроба, направили дървен кръст и изписали името му - Никола. След време на това място бил основан манастир, на който дали името „**Свети Никола**“. Тъй като това станало в подножието на най-високия връх в района, който нямал име, било решено той да бъде наречен **Свети Никола** (1326.9 м). Дълго време след това в манастира ношували минаващите през Шипченския проход пътници. Затова някои го оприличавали и наричали „Сан Бернарски манастир“ (има такъв в Алпите).

След завладяването на България от османците манастирът бил разрушен до основи. От него не останало нищо, освен името на най-високия връх в Шипченско-Тревненската планина. Под това име върхът останал до **28 ноември 1951 г.** Тогава новата власт, която не долюбвала имена на светци и всякакви божии имена, заменила това име с това на

генерал Столетов. И то не издържало дълго, тъй като Полша не харесвала въпросния генерал от времето на войната между Полша и Русия. Говори се, че за смяната на името поляците са използвали ходатайството лично на генерал Леонид Брежнев, нали по онова време Полша и България бяха две братски държави, членки на Варшавския договор. И съвсем изненадващо и с неизвестни и до днес мотиви на **7 октомври 1977 г.** с указ № 1454 на Държавния съвет връх Столетов се преименува на връх Шипка. С това се извършва нещо, което го няма никъде по света, а именно, че само на около километър от този връх има друг с височина 1248.9 м. Още по парадоксално е, че и до ден днешен името на този връх си остава, без да е сменено. Този връх и днес фигурира в топографските карти и се намира непосредствено зад хотела и сградите за обществено хранене – ресторант и павилиони на самия Шипченски проход или вдясно от самата пътека в западна посока към местността Узана. Разгледайте внимателно картата, която прилагаме, и ще се убедите в категоричните „две Шипки“. Карта, която ни кара да си задаваме въпроса къде са били толкова време, а и сега редица институции, отговорни за тези неща - два толкова важни за историята на страната ни върха носят едно и също име. Този въпрос с еднаква сила е повдиган при трима наши президенти – Росен Плевнелиев, който първоначално обещал, но за целия си петгодишен мандат не направи нищо. Неколкократни обещания е дал и следващият ни президент Георги Първанов, специалист по история, който не намерил време през десетгодишния си мандат да отговори с „не“ или с „да“. Е, предпоследният ни президент бе на този пост девет години, но

и той остави папката на Комитет „Памет Габровска“ с предложението за по-късни времена.

Колко все пак са върховете Шипка и съществува ли законният връх Свети Никола? Ние все още се питаем. Само след месец (21-23 август) ще се съберем на това толкова свято за всеки българин място. Ще се чудим все пак къде сме били. На връх Св. Никола, където е Паметникът на свободата, или там, където е бил командният пункт на ген. Столетов – **истинския връх Шипка?**

А предложението е направено от **Гражданския комитет „Памет Габровска“**, начело на който е бивш кмет на града - Иван Ненов, вече покойник. Този въпрос много подробно и точно е описан в издадената от Комитета книжка **Връх Свети Никола – тест за национално достойнство, историческа истина и държавност.**

Този въпрос живо интересува и мен, поради което лично посетих и двата върха. Държа да подчертая, че нямам диплом за специалността „История“, но отдавайки повече от 50 години на моите научни изследвания по темите История на българския и световен алпинизъм, както и на историята на туристическото ни движение, твърде близко се доближих и до историческите проблеми, а в дадения случай въпросът, за който са предишните и следващите ми редове, се припокрива. Поради това, само преди няколко дни, заедно с няколко местни туристически дейатели от Габрово, между които и председателят на местното туристическо дружество „Узана“ - Габрово Атанас Сидеров, които отдавна са съпричастни по въпроса.

Истинският връх Шипка (1248.2 м)

Прегледах всички възможни топографски карти и описания. Никъде не открих съобщение, че когато името връх Свети Никола

е сменено, не е отбелязано, че истинският връх Шипка се заличава от картите. В продължение на два дни крачка по крачка обиколихме този район. Прекарахме няколко часа в обиколка на този връх. Там намерихме неща, които категорично подсказват, че въпросният връх Шипка е съществувал незначително от кога. И че точно на него е бил командният пункт на ген. Столетов, както и неоспоримото доказателство на паметната плоча (виж снимките на плочата и командния пункт), на която е изписано следното:

„От тук, легендарният вр. Шипка, (б.а. - курсивът е мой). Кръглата батарея на полковник Бенецки (4 полски и 4 фунтови оръдия) от 5-а батарея на 9-а Артелерийска бригада бълваше непрекъснато огън срещу врага. Тя рушеше вражеските позиции и батареи на малък Бедек и Демир тепе и Малуша. Косеше настъпващите турци и подкрепяше активно защитниците на източния участък и българските опълченци. На 11 август в най-критичния момент тя обсипа с унищожителен огън турските пълчища, спускащи се от Волинската височина. Изправен в цял ръст, полк. Бенецки командва безстрашно своята батарея, падна пронизан от вражески куршум. Тук 12 опълченци заеха мястото на своите загинали руски братя – това бяха първите български бойци артелеристи.“

Почивайте в безсмъртните скъпи герои! Вие изпълнихте достойно своя дълг!

За съжаление, пътеките към това свято място отдавна са бурени. Личи си, че отдавна тук не е стъпвал човешки крак. Паметната плоча, която в продължение на час с мъка преписах, се нуждае от изчистване и под-

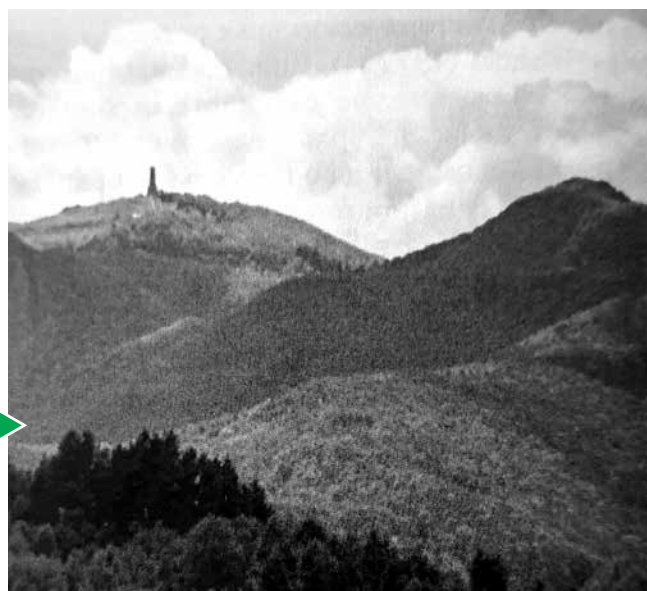
новяване на текста. Текст, който е изписан не от политици, дошли по тези места петдесет, а и повече години по-късно, а от тези, които рамо до рамо са били в окопите на истинската Шипка.

По принцип почти ежегодно посещавам тържествата на връх Шипка (Св. Никола). Тази година на 3-и март си останах в къщи. Внимателно изгледах цялото предаване по телевизията. Зарадвах се, че много пъти водещите на предаването неволно или нарочно много пъти вместо Шипка споменаха и Свети Никола. Значи, дошло е време нещата да си дойдат на местата. Паметникът на свободата е построен на връх Свети Никола, а не на връх Шипка.

Впрочем, не без значение е и фактът, че комисията, която е избирала мястото за паметника, не е имала предвид само мястото, където са водени сраженията. Тя е търсила и възможността върхът да се вижда от далечно разстояние и от всички посоки, както и панорамата от него да обхваща широк кръг върхове и долини. Така изборът пада на връх Св. Никола. И днес всеки, изкачил се на този исторически връх, се убеждава, че изборът е възможно най-успешен.

P.S. В разговора, който проведохме с председателя на Габровското туристическо дружество Атанас Сидеров стана ясно, че традиционният поход, който след тържествата води до вр. Исполин, а след това слиза до манастира, е променен. При това положение след вр. Исполин участниците ще изкачат истинския връх Шипка. Историческата истина заслужава всичко около тези две светини да бъде възстановено. Въпросите, които поставя Граждански комитет „Памет Габровска“, засягат всички нас и най-вече множество високо титулувани научни историци и географи. Та нали историята се прави от политиците, но се пише от историките.

доц. Сандю БЕШЕВ

Поглед към Шипченски проход между върховете Свети Никола (вляво) и Шипка (вдясно)

ЕДНО ВДЪХНОВЯВАЩО ОБУЧЕНИЕ В ПОРТУГАЛИЯ

Представители на Българския туристически съюз участвахме в работен обмен по международна мобилност по програма Erasmus+ (Job Shadowing), посветен на теми с ключово значение за бъдещето на туризма – опазването на околната среда, климатичните промени, социалната отговорност и ролята на образователните институции.

Първият ден започна със среща-дискусия с д-р Кели О'Хара, преподавател в университета домакин - Бейра Интериор (Universidade da Beira Interior) в Ковилия, Португалия. Разговорът бе фокусиран върху това как практическата работа в туризма може успешно да се съчетава с научноизследователския подход, така че натрупаният опит да се превръща в знание, иновации и устойчиви решения.

Обсъдихме добри практики за изграждане на по-тясна връзка между академичните среди и туристическия сектор, както и възможности за съвместна работа за развитието на устойчив туризъм и подготовката на бъдещи специалисти на международно ниво.

В рамките на работния обмен по програма „Еразъм+“ екипът на БТС прекара втория ден заедно с представители на Estrela UNESCO Global Geopark, където се запознахме с добри практики в управлението на защитени територии, устойчивия туризъм и работата с местните общности.

Денят започна със среща с ученическа група от местно училище, а експертите от геопарка представиха богатото биоразнообразие на района, неговото геолошко наследство и значението на неговото опазване. След това имаме възможност да присъстваме на работни срещи, посветени на:

- **проекта GeoFood** – инициатива, която обединява местни производители и партньори от UNESCO Global Geoparks, като насърчава устойчивото производство и популяризирането на местни продукти;

- **проектна идея за регулиране на автомобилния достъп до планината** с цел намаляване на вредните емисии, ограничаване на въздействието върху природата и съхраняване на екосистемите.

За нас беше изключително ценно като опит да видим как устойчивото управление на природното наследство се съчетава с образование, местно развитие и международно сътрудничество. Благодарим на Estrela UNESCO Global Geopark за гостоприемството, споделяния опит и вдъхновяващите срещи!

Третият ден от работния обмен по програма „Еразъм+“ ни срещна с изключителни професионалисти, които работят за развитието на устойчивия туризъм в района на Estrela UNESCO Global Geopark.

Посетихме местен еко къмпинг - Parque Campismo Rural Vale do Beijames, където разговаряхме със собственика за негова-

та идея за създаване на мрежа от хижи в рамките на геопарка. Обсъдихме възможностите за развитие на туристическата инфраструктура и споделихме добри практики от опита на Българския туристически съюз в управлението и развитието на хижната мрежа у нас.

В рамките на работния ден екипът на БТС се срещна и с планинския водач от района на Estrela UNESCO Global Geopark – Нуно Адриано (Nuno Adriano), който ни запозна с богатото растително разнообразие на геопарка и с дейностите по неговото опазване. По време на срещата обсъдихме различни подходи за представяне на местната флора пред най-младите посетители и обменихме идеи как чрез преживяване сред природата децата могат да изградят по-добро разбиране за нейното значение. Разговорът беше насочен и към добри практики за екологично образование, както и към начините, по които туристическите маршрути могат да бъдат използвани като място за учене и възпитаване на отговорно отношение към природата.

Обменът на опит ни показва колко важна е ролята на планинските водачи не само като познавачи на терена, но и като посланици на природното наследство и неговото опазване.

В четвъртия ден от работния обмен по програма „Еразъм+“ имаме възможността да се срещнем с професионалисти, които активно допринасят за развитието на устойчивия тури-

зъм в района на Estrela UNESCO Global Geopark. Екипът на БТС участва в поход в планината, по време на който нашият домакин ни представи туристическите маршрути, по които работи. Имаше възможност да научим повече за процеса на планиране, изграждане и поддържане на пътеките, използваните стандарти за маркировка и усилията за създаване на безопасна и качествена туристическа инфраструктура. Разговаряхме за различните видове маркировка, избора на трасета, поставянето на информационни знаци за безопасност на туристите и опазването на природата. Обсъдихме и предизвикателствата, свързани с поддръжката на маршрутите, както и добри практики за създаване на достъпна, устойчива и добре организирана туристическа инфраструктура.

Обменът на знания, идеи и добри практики с партньори от различни държави е безценна възможност да се учим един от друг и заедно да насърчаваме устойчивото развитие на туризма.

В петия ден от работния обмен екипът на БТС имаше удоволствието да се срещне с Мигел Тоскано (Miguel Toscano) от Ericeira World Surfing Reserve и да научи повече за устойчивия модел, по който се развива

една от най-известните сърф дестинации в света. Организацията обединява над 3 000 спортисти от цял свят, като близо 90% от екипа на Ericeira World Surfing Reserve са доброволци, които работят по различни инициативи и проекти. Впечатляващ е подходът им да превръщат научните изследвания в реални действия – спортистите участват активно в събирането на данни и подпомагат научни проучвания, свързани с крайбрежните екосистеми и въздействието на климатичните промени.

Обменихме добри практики за работата с доброволци, ангажирането на местните общности и популяризирането на каузи, свързани с екологията. Разгледахме и техните политики за минимално количество отпадъци (Minimum Waste Policy), устойчивото организиране на спортни събития и инициативите им за справяне с предизвикателствата на глобалното затопляне.

Обменът на опит ще ни помогне да насърчим развитието на водния туризъм в България, като същевременно прилагаме добри практики за опазване на околната среда и минимизиране на въздействието върху природата.

Финансирано от
Европейския съюз

Erasmus+

Тази дейност се реализира по програма Erasmus+ (Job Shadowing), финансирана от Европейския съюз.

ЕКО КЪМПИНГИТЕ

ЛИЦЕТО НА УСТОЙЧИВИЯ ТУРИЗЪМ

Все повече туристи избират почивка, която не оставя тежък отпечатък върху природата. Вместо презастроени курорти и масов туризъм, те търсят спокойствие, автентични преживявания и близост с естествената среда. Именно тук е мястото на еко къмпингите – една от най-динамично развиващите се форми на устойчив туризъм, която успешно съчетава опазването на природата с качественото туристическо преживяване.

Устойчивият туризъм се основа на принципа да удовлетворява нуждите на съвременните пътешественици, без да застрашава природните ресурси и възможностите на бъдещите поколения. Той съчетава икономическо развитие, опазване на околната среда и уважение към местните общности. През последните години този модел все по-често се разглежда като основа за развитието на конкурентоспособни туристически дестинации, които привличат посетители чрез своите природни дадености и отговорно управление.

Петя Косева Иванова – ръ-

ководител направление „Спортно-туристически дейности“ и експертите Кристиана Бързинска и Кевин Акад от централата на БТС посетихме еко къмпинг Parque Campismo Rural Vale do Beijames (Португалия) в рамките на проект „Заедно за зелената промяна“ по програма Erasmus+. Имаше възможност да се запознаем отблизо с начина, по който принципите на устойчивия туризъм се прилагат в ежедневната работа на подобни туристически обекти. Освен теоретичните знания, придобихме и практически впечатления за организацията на къмпинга, управлението на ресурсите и екологичните практики, които превръщат едно място за настаняване в пример за устойчиво развитие.

Еко къмпингите не са просто места за нощувка, а пространства, в които природата и туризмът съществуват в хармония. Собствениците им инвестират в енергийно ефективни решения, използват възобновяеми енергийни източници, ограничават употребата на пластмаса, въвеждат системи за разделно събиране на отпадъците и насърчават разумното използване на водата. По

време на посещенията си видяхме как тези практики не остават само на теория, а се прилагат ежедневно чрез конкретни решения и активното участие както на персонала, така и на посетителите.

Особено впечатление ни направи стремежът към използване на местни продукти и подкрепата за регионалните производители. Много еко къмпинги предлагат храни и продукти с местен произход, което не само намалява въглеродния отпечатък от транспорта, но и подпомага развитието на местната икономика. По този начин устойчивият туризъм носи ползи както за околната среда, така и за хората, които живеят и работят в съответния регион.

Именно подобни добри практики имаме възможност да обсъдим и наблюдаваме по време на посещенията си, което ни даде по-ясна представа за реалното приложение на принципите на устойчивото управление.

В България къмпинг туризмът има сериозен потенциал. Страната разполага с разнообразни природни ресурси – море, планини, язовири, гори и защитени територии, които предлагат от-

лични условия за развитие на този вид туризъм. За да се използва този потенциал по най-добрия начин, са необходими ясна нормативна рамка, съвременни стандарти за качество и устойчиво управление, както и инвестиции в модерна инфраструктура. По данни на Министерството на туризма къмпингуването е сред най-бързо развиващите се туристически сегменти, което показва нарастващия интерес към по-екологични форми на пътуване.

Отговорността за устойчивото развитие обаче не е само на собствениците на къмпинги. Всеки турист има своя принос чрез разумното използване на вода и електроенергия, разделното събиране на отпадъците, използването на многократни съдове и уважението към природата и местните общности. Малките действия на всеки посетител имат значение за запазването на природните ресурси.

Посещението ни в еко къмпинг по програма Erasmus+ ни показва, че устойчивият туризъм не е просто модерна тенденция, а реален модел за развитие на туристическия сектор. То ни даде възможност да видим как екологичните практики могат успешно да се съчетават с качествено обслужване и удовлетвореност на посетителите. Еко къмпингите доказват, че туризмът може да бъде едновременно икономически успешен и екологично отговорен. Те не предлагат единствено място за почивка, а създават условия за по-близък контакт с природата и изграждане на отговорно отношение към нейното опазване. Именно такива устойчиви практики очертават бъдещето на туризма – такъв, който съхранява природното богатство и създава стойност както за посетителите, така и за местните общности.

Финансирано от
Европейския съюз

Erasmus+

Дейността се реализира по програма Erasmus+, финансирана от Европейския съюз.

В много отношения Понор е уникален дял от Западна Стара планина. На изток граничи с живописния пролом на р. Искър, на запад долината на р. Гинска, наричана в долното си течение Нишава, отделя Понор от Берковската планина. Южната граница минава по долината на р. Искрецка (до с. Бучин проход, наричана Козля) и по долината на Шумска река, ляв приток на Нишава. На север Понор е ограничена от дълбоката долина на р. Пробойница. Дълбоко врязаната долина на р. Брезенска разделя планинския дял на две и образува красивият скален каньон Вранево, дълъг над 13 км (от с. Бракъовци до с. Искрец).

Северната част на планината представлява огромно карстово плато (средна надморска височина 1200 м) със заоблени форми, оградено от север и юг с причудливи скални венци. Платото е набраздено от жлебове (кари), които образуват големи ували, валози, понори, въртопи и слепи долини. Водите на реките, които извираят от Козница и текат на юг, се спускат стръмно надолу и, достигнали пластове на Понор, образуват живописни меандри и изчезват под земята. Крива река, Делена вода, Перачка бара, Студена река и река Понора попадат в дълбоки губища (понори), от които планината е получила името си.

Водата е разширявала скалните пукнатини, превръщайки ги във вертикални и хоризонтални канали, от които са се образували кладенци, подземни галерии и зали. Така са се оформили Водната пещера край с. Церово, пещерите Душника, западно от с. Искрец, Мечата дупка (над махала Меча поляна), Добравишки дупки (над едноименното село), пропасти пещери Елата и Каците, пропасти Падеш и Зла страна (върху десния бряг на р. Брезенска) и др.

В Понор се намира **Колкина дупка** - най-дълбоката и най-дългата пещера в България, проучена досега. Изходна точка е село Зимевица. В пещерата има няколко реки, красиви водопади и галерии. Дълбочината ѝ е 561 метра, а дължината ѝ, установена през септември 2024 г., е 25 354 метра. Проучванията продължават.

В Понор има 13 върха с височина над 1300 м. В района на платото най-висок е Сърбеница (1479 м), други върхове са Препасница, Баин венец, Крета, Каишов връх, Остри връх и др. **Първенец е връх Равно буче (1498 м)**, разположен далеч на северозапад. Южната част на планината е с по-късо било, върху което се издигат върховете Вардище, Рунтава могила, Попова могила, Кукла и др.

Притоците на реките Искър и Искрецка образуват зрелищни водопади. Най-известен е Скакля (на едноименната река, четвърти по височина в България). Красив водопад е и Добравишка Скакля, разположен под висок скален венец до Добравишки дупки.

Селищата в Понор планина са разположени предимно край речните долини или закътани в покрайнините на централното плато. Удобна отправна точка за излети и туристически маршрути са Своге, гара Бов, селата Церово, Искрец, Добърчин, Бреже, Добравица, Зимевица, Заселе, Заног, Манастирище и Завидовци.

Предложение за маршрут: Град Своге – манастир „Св. Петка“ – връх Грохотен – Бабин дол – жп спирка „Желен“ – руините на Желенски манастир „Св. Кирик и Юлита“ (4 часа).

006500 **Село Искрец** е на 6 км. северозападно от Своге, в южните склонове на Понор, върху левия бряг на р. Искрецка и в началото на **каньона Вранево**. На 1 км. над селото

ПРЕКРАСНАТА ПОНОР ПЛАНИНА

е **пещерата Душника**, от която извира р. Искрецка. А високо в скалистата гръд на планината (на 5 км. от с. Искрец) се намира **махала Меча поляна**, позната под името „Старо село“ или „Селището“. В древността тук е имало тракийско селище, пазено от непристъпна крепост на връх Градище (Криви камък). Вероятно е охранявала минаващия наблизо път и древните рудни галерии за добив на цветни метали (мед, олово, сребро) – т.нар. терзийски дупки, от които са останали купища сгур.

Малко под седловината, между върховете Чепърна и Градище, в основата на скалния венец голям бял камък бележи отвор на **пещерата Меча дупка**.

Теренът на Искрецкия манастир „Успение Богородично“ изобилства с фрагменти от битова и строителна керамика. При изкопни работи около черквата „Св. Йоан Кръстител“ и древния некропол над нея са открити човешки кости, керамични съдове, църковни атрибути и др. Специалистите датират крепостта, селището и некропола към V-VI и XII-XIV в. Селището е съществувало до началото на XVII в., след което по нареждане на турците е „слязло“ долу.

Манастирът „Успение Богородично“ по предание води началото си от XII век (1110 г.) и е основан край селищната черква „Св. Богородица“. Разчитането на строителната хронология позволява да се проследи първоначалният замисъл на манастирския комплекс - черква със самостоятелно дворно пространство, оградено с висок зид и жилищно-килийна част западно от черквата. Наличието на културен пласт показва мястото на стопанските постройки. С нахлуването на турците крепостта

В Колкина дупка

на връх Градище и черквите „Св. Йоан Кръстител“ и „Св. Богородица“ са разрушени.

Възпоменателен надпис от 1602 г. указва, че в началото на XVII в. манастирската черква „Св. Богородица“ е възстановена. През 1835 г. тук е открито килийно училище. Над входната врата на манастирската черква са запазени два надписа – първият от 1843 г., когато е построено ново-

то преддверие, вероятно тогава върху пода му е вграден старият напестолен камък от 1793 г. Другият надпис е от 1846 г., когато преддверието е изписано от известния майстор Яначко Станимиров от село Бреже.

Непосредствено до черквата е построена красива шестоъгълна сграда на светата кръщелня, изключителен образец на българското възрожденско строителство. Манастирът „Успение Богородично“ е обявен за паметник на културата.

В непосредствена близост до него, поради подходящите климатични условия, през 1919 г. е построен санаториум за лечение на туберкулозно болни.

Предложение за маршрут: Своге - с. Искрец (с автобус) - манастир „Успение Богородично“ - махала Меча поляна - старинна църква „Св. Йоан Кръстител“ - пещера Меча дупка - връх Градище (3-3,30 ч.)

Село Бреже се намира на 14 км. северозападно от Своге, с който има редовна автобусна връзка. Разположено е по два-

село Искрец

край централната махала на селото се излиза на асфалтовия път за с. Искрец, покрай махала Църн камик. Преди селото, вляво от шосето, е входът на голямата пещера Душника. В нея се събират всички води от дълбоките понори на карстовото плато и от реките, стичащи се по склоновете на Козница. Пещерата е наречена Душника поради мъглата, която се вдига край вхо-

да ѝ зимно време. От големия ѝ отвор Врелото с грохот изкачат водите на р. Искрецка, едно зрелище, което не се забравя.

Предложение за туристически маршрут: Своге - с. Бреже (с автобус) - махала Бърдо - с. Бреже (централна махала) - с. Добравица (2 км.) - водопад Добравишка Скакля - пещери Добравишки дупки - махала Църн камик - пещера Душника – (4 часа)

Село Церово отстои на 9 км. северно от Своге, с който има редовна автобусна и жп връзка. Махалите му са разположени по левия бряг на Искър. Основали са го преселници от село Раницлавци, което се намира близо до петроханския път и често било ограбвано и насилвано от турците. В началото то било разположено на мястото на сегашната махала Цървеняк (до едноименния карстов извор), но се оказало твърде близо до оживения път от Искрец през Заног и Миланово за Враца. Затова жителите му

потърсили убежище близо до Искъра. Голямото наводнение от 1885 г. отнесло селото и жителите му се заселили високо над реката. Тук се намира уникалното скално образувание, наричано Джуглата, наричано също Гъбата, Човеко и Птицата, а високо над Церово се издига широката отвесна скала Камико.

Огромният карстов валог, вдлъбнат като кратер на вулкан и наподобяващ купа е дал името на този най-висок връх на централното било. Непосредствено над с. Церово се намира входът на пещера Водната. От отвора ѝ блика карстов извор, който водоснабдява селото.

Предложение за туристически маршрут: село Церово - Каишов връх - връх Сърбеница - пещера Елата - връх Препасница - с. Зимевица (3-3,30 ч.)

Село Заселе е живописно разположено непосредствено над водопада Скакля, в подножието на връх Драгоданица. Отстои на 17 км. северно от град Своге и има редовна автобусна връзка с него. Селото е известно с красивата панорамна гледка от върха на близо 230-метровия скален венец, с приказния водопад Скакля и т.нар. Вазова пътека. Пътеката започва от махала Данговци (в землището на с. Бов), минава по долината на р. Трескавец, пресича Искъра южно от гара Бов, следва долината на р. Скакля, край едноименния карстов извор, изкачва се край водопада и извежда до с. Заселе. Пътят продължава до с. Зимевица и преди сградата на кметството свива вдясно покрай църквата „Св. Петка“, а при последните къщи на селото - вдясно покрай скалния венец и слиза с много серпантини до Зли камък. От тази надвесена над Искъра скала, срещу осмия тунел в посока Мездра, се разкрива неземната красота на Искърското дефиле. Мястото е увековечено от народния поет Иван Вазов в разказва му „Дядо Йоцо гледа“. Прототипът на дядо Йоцо е жителят на Заселе Йордан Маринков Църнярски, чиито къща и кошари се намирили наблизо.

Народната памет е съхранила любопитна случка. Веднъж Вазов седял на зелената ливада в местността Гюлемо и се любувал на дивната природа. Изневидела при него дошъл кметът на Заселе и ядосано го запитал: „Кой сте, ваша милост?“, на което Вазов отговорил: „Аз съм поет!“. „Поет не поет, аз съм на Заселе кмет!“ - троснато отвърнал селският големец и заплашил да го арестува под предлог, че е или иманяр, или мачка тревата. Но след кратка словесна тирада двамата се разбрали и седнали на сладка размисъл.

От с. Заселе могат да се предприемат много маршрути към красивата Понор планина. Но „гвоздей в програмата“ естествено е посещението на **водопад Скакля**.

Водопадът с обща височина 120 метра представлява няколко последователни стъпала, първото от които е високо 85 м, а второто - 20 м, следвани от още няколко по-ниски, но не по-малко живописни скокове на водата.

►► 16

водопад Скакля

От древността град Бонифацио е привличал пътешественици, пирати, а сега и туристи. Наричат го „чудото, сътворено от природата и човека“. Ветровете и морето са изваяли изумителни природни забележителности, фиорди и лагуни, а генуезците са построили укрепен крепостен град с 2,5 - километрова крепостна стена на върха на хълм, надвиснал страховито над морето.

Населението на Бонифацио през лятото нараства стократно. В миналото тук са акостирали древни гърци, римляни, византийци, сарацини, маври, испанци, италианци и французи, а днес туристи изпълват територията на съвременния град, чиято история започва преди няколко хиляди години. Скъп и любим курорт на платежоспособни туристи, Бонифацио привлича лете с приказните си плажове, покрити с фин бял пясък и надвисналите над лазурните води крепостни стени, кули и исторически сгради, които връщат в миналото.

Живописното пристанище, отдалечено от Европейския континент на 14 часа път по море, е полегнало сред величествен фиорд и пролом, дълбок 1,5 км. За да усетите очарованието на Бонифацио, най-добре е с яхта или кораб да обиколите фантастичните плажове, лагуни и пещери, изваяни от морските вълни и ветровете.

Градът е основан през IX век от тосканския граф Бонифацио, претърпял е множество атаки и драматични събития, а днес е обаятелен средиземноморски курорт с лазурни плажове и исторически забележителности. Туристът може да види и множество долмени, менхири и други мегалитни паметници от третото хилядолетие пр. Хр. в древния комплекс Филитоса, който се намира наблизо. Прочутият скелет на Дамата на Бонифацио отпреди 8500 г. доказва, че още тогава по тези земи животът е кипял с пълна сила.

АРАГОНСКИТЕ СЪПЛА

Тежко физическо изпитание, но и истинска наслада за душата, е спускането и изкачването на 187-те стъпала, прокопани

ГРАД БОНИФАЦИО

ПЕРЛАТА НА КОРСИКА

в скалата. Легендата гласи, че след петмесечна неуспешна обсада на Бонифацио, арагонските войски на Алфонсо V Арагонски за една нощ прокопали в стената път към високия град откъм морето. Истината е, че проходът е доста по-древен и е давал достъп на моряците до прясна вода. Голямата атракция е скалата в подножието на стъпалата, която има формата на самия остров Корсика.

Ако искате да се полюбувате на красивата панорама, входът към Арагонските стъпала струва 2,5 евро. Заслужава си да посетите историческата и природната забележителност - ще се впечатлите не само от гледката към величествените и божествено красив бряг на Бонифацио, но можете да се разходите по пътека, прорязана в скалите до поредната пещера, образувана от морските вълни.

СТАРИЯТ ГРАД

Старият град е бил непревземаема крепост, която ни връща в епохата, когато майсторите от Пиза и Генуа построили тук своите високи и тесни многоетажни къщи, прилепнали една в друга, за да се пазят от бурите. И до ден-днешен корсиканците говорят на стар диалект от Генуа, въпреки че френският е официален в Корсика, след като на 15 май 1768 г. Генуа я продава на Франция.

Когато отправите поглед към Стария град, отдалече виждате бялата камбанария на най-голямата и древна света обител „Сент Мари Мажор“. Приближете ли се до нея, забелязвате как при-

чудливите църковни арки опират в съседните къщи. Всичко в този старинен град притежава специфичен чар: тесните живописни улички със старинни дюкянчета и модерни арт магазини, които предлагат скъпи бижута от червен корал – златото на Корсика. Уютните ресторанчета и хотели са се вместили между високите къщи, които са слепени, за да не пропускат нито вятъра, нито светлината. Те напомнят за пе-

гобище с фамилни гробници, което е сред туристическите атракции. Намира се на най-високата част на Бонифацио и от там се разкрива впечатляваща панорама към града и морето. Напомня за времето, когато от 5000 жители на града 4300 умирали по време на чумната епидемия в 1528 г. След погребването на последната жертва е построена църквата „Сент Рош“ (Saint Roch).

Посреща ни буреносен вятър, който на талази блъска колата към пропастта. Дърветата на острова с клони, изкривени навътре, са най-красноречивото доказателство за суровия климат на острова в студените месеци на годината. Не случайно казват, че предците на всички корсиканци са хора, които се крият от закона, защото суровият климат и непреходимите гори са идеално място за бягство.

КРЕПОСТНИТЕ ПОРТИ ПОСРЕЩАТ И ИЗПРАЩАТ

Влизането в древния град е през портите на крепостта, като едната от тях е в непосредствена близост до „Градината с руините“. След като минете през портата на Жене, чийто мостов

механизъм от XVI век функционира и днес, ще посетите атрактивната кула, снабдена с ровове, повдигаща се врата-мост и стенобойни оръдия. Пътят ви минава задължително през крепостната стена и стига до „Улицата на двамата императора“, която била единствен път към крепостта, когато градът бил окупиран от генуезците.

Сред забележителностите на града са двете кули – Тора ди Сант Аманза и Тора ди Споналия, обявени за национални паметници на Франция. Единствената оцеляла част от тосканската цитадела – кулата Ил Толионе е построена през 1195 г. Наблюдателното съоръжение в древността днес е емблема на града, която се вижда от морето. Построена е през XII век над подземна цистерна, която някога е захранвала града с вода по време на обсадите, а днес е превърната в зала за изложби и концерти.

Градът разполага с главното пристанище на южното крайбрежие на Корсика и единствено провлакът Бонифацио го разделя от италианския остров Сардиния. До там можете да отидете само за 8 евро с кораб за 45 минути или да поемете по бреговата ивица до следващия прекрасен корсикански град Порто Векио.

текст и снимки:
Силвестър МИЛЧЕВ

риода, когато Бонифацио се владее от Генуа и италианските майстори са оформили облика му.

Какво е характерно за Бонифацио и Корсика? Задължително ще ви сервират специалитета на острова – суджук от магарешко месо, а кестените са основна съставка на хляба, сладкишите, виното, сладката, бонбоните и почти всичко, за което се сетите.

На върха на хълма и на крепостта ще откриете т. нар. морско

Планината като приказка:

КАК СВЕТЪТ УЧИ ДЕЦАТА СИ
ДА ОБИЧАТ ПРИРОДАТА

(И КАКВО МОЖЕМ ДА ЗАЕМЕМ НИЕ)

Верата на таблетите, алгоритмите и виртуалната реалност, пред съвременния родител стои едно голямо предизвикателство: как да откъсне детето от екрана и да му покаже красотата на истинския свят. За едно дете гората никога не е просто съвкупност от дървета, а планината не е просто географски релеф. Те са оживяла приказка. Там, под балдахина от зелени клонове, всеки стар пън е замък на горски духчета, стъпките в калта са следи от тайнствени създания, а шумоленето на листата е езикът, на който природата разказва своите най-древни тайни.

В дигиталния век, в който децата ни растат с екрани в ръце, връзката с дивото се превръща в най-ценния подарък, който можем да им направим. Но как да ги откъснем от таблетите, без това да изглежда като наказание? Отговорът се крие в начина, по който им представяме света навън. Някои нации са превърнали това в истинско изкуство и национална философия. Нека надникнем в техните тайни и да разберем как светът учи децата си да обичат природата – и как можем да превърнем следващата ни семейна разходка в незабравимо приключение.

Скандинавският урок: Няма лоша прогноза, има само лошо облекло

В Норвегия, Швеция и Дания има една концепция, свързана с „живота на открито“, която е вкоренена в ДНК-то на обществото. Там децата не просто посещават природата от време на време – те израстват в нея. В скандинавските горски детски градини малчуганите прекарват между 80% и 90% от времето си навън, независимо дали вали проливен дъжд, труп сняг или духа северен вятър. Те катерят дървета, готвят на лагерен огън и спят в спални чували на открито още от бебешка възраст. Зад това не се крие спартанска суровост, а дълбоко разбиране за детската психика и здраве. Скандинавците вярват, че лошото време не е причина да си останеш въщи, а възможност за различен тип приключение. С локвите идва забавлението от цопането, а с калта – творчеството да правиш „пасти“. Когато облечеш детето в правилните непромокаеми гащеризони и топли слоеве дрехи студът изчезва, а остава само чистата радост от откривателството. Този подход учи децата на нещо безценно за целия им съзнателен живот: адаптивност и устойчивост. Вместо да из-

растват с нагласата, че светът е твърде опасен или неудобен, те научават, че с правилната подготовка всяка ситуация може да бъде овладяна.

Алпийските пътеки: когато приказките оживяват по маршрута

Ако скандинавците залагат на свободата и каляването, то в Австрия, Швейцария и Южен Тирол са открили перфектния лек срещу класическото детско оплакване: „Мамо, уморих се, кога ще стигнем?“. Там планинският туризъм с деца не е просто преход от точка А до точка Б, а интерактивен куест (б.р.: задача, търсене). Алпийските държави са превърнали стотици пътеки в тематични приказни маршрути, създадени специално за малките изследователи. По протежение на тези пътеки няма да намерите скучни табели. Вместо това децата откриват огромни дървени фигури на горски животни, тайни кодове, скрити в храстите, и забавни механични игри с вода и камъни. На старта

на маршрута всяко дете получава „карта на съкровищата“ или книжка за печати. За да стигнат до следващия печат, те трябва да открият къщичката на горското джудже, да преминават по въжен мост или да решат загадка, свързана с природата. Резултатът? Децата изминават километри и се изкачват по сериозни наклони, без изобщо да забележат физическото усилие. Те не просто вървят – те играят на приключения. Този модел показва, че за да мотивираме едно дете,

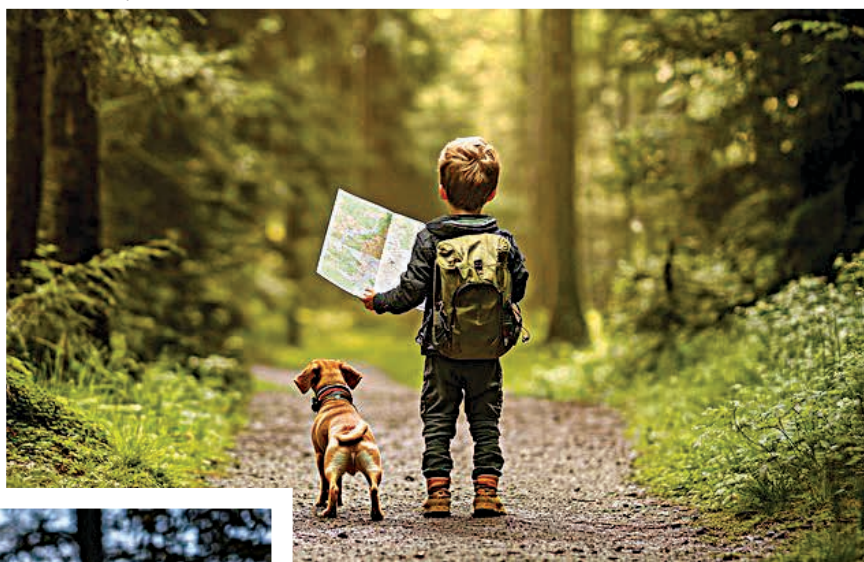
не трябва да изискваме от него спортни постижения, а просто да подхраним неговото вродено любопитство и въображение.

Изкуството на „дивото детство“ у дома

За да приложим тези уроци, не ни е нужна скъпа алпийска инфраструктура или специализирана детска градина. Нашите планини – Витоша, Рила, Пирин, Родопите и Стара планина предлагат перфектната естествена сцена за детски приключения. Теорията е красива, но всеки родител знае, че реалността в планината може да се промени за секунди. За да не се превърне семейната разходка в изпитание на нервите, ключът е в добрата подготовка и правилната психология. Ето няколко практически съвета как да организирате раницата и какво да правите в т. нар. критични моменти.

яване): Времето в планината се мени бързо. Винаги носете три слоя дрехи за детето – дишаща тениска, топъл полар и ветро/водоустойчиво яке.

Резервни дрехи и чорапи: Задължително вземете пълен комплект за преобличане (включително обувки или леки гумени), който да остане в колата, и

поне два чифта резервни чорапи в раницата. Локвите и калта са магнит за децата.

„Гориво“ за бърза енергия: Децата изразходват калории много по-бързо от възрастните. Носете лесни за ядене и обичайни от тях неща: сушени плодове, ядки, солети, банан и малко количество шоколад или желелирани бонбони (които ще използвате стратегически).

Лична мини-раница: ако детето е над 4-5

годишно, купете му негова малка планинска раница. Вътре сложете само неговото шише с вода и една играчка. Това му дава чувство за отговорност и го кара да се чувства като „истински планинар“.

Психология в критичния момент: когато чувате „Уморих се и няма да вървя повече!“ Кризата обикновено настъпва по средата на прехода или изкачването, когато децата се отегчат или усетят първите признаци на физическа умора. Ето как може да реагирате без нерви и викове:

Сменете фокуса (Швейцарският трик): децата не мислят в разстояния („остават още 2 километра“ не им говори нищо). Поставете микро-цели: „Виждаш

ли онова криво дърво на завоая? Нека стигнем до него и там ще направим състезание по пиене на вода“ или „Кой ще види първи следващата червена маркировка?“.

Използвайте „вълшебния стимул“: пазете любимите им лакомства (желе, бонбони) за тези моменти. Обявете „енергийна станция“ на следващата голяма скала – един бонбон дава психологически и физически старт за следващите 15 минути ход.

Влезте в роля: превърнете прехода в ролева игра. Детето вече не е уморено момче или момиче, то е „разузнавач от предния отряд“, който трябва да води групата и да търси пътеката, или „горски спасител“, който превежда родителите през опасна територия. Когато имат задача, децата забравят за умората.

Вслушайте се в темпото: златно правило в планината – групата се движи с темпото на най-бавния. Не изпреварвайте детето и не го притискайте. Нека то води колоната, а вие вървете веднага зад него, за да го напътствате и хвалите за доброто темпо.

Заклучение: да подариш на детето си хоризонт

В края на деня, когато свалите раниците и изтупате калта от обувките, най-ценното, което остава, не са сувенирите или снимките в телефона. Това е усещането за споделеност и онзи особен блясък в детските очи, който се появява само сред дивото. Светът извън екраните е голям, леко разхвърлян, понякога студен или кален, но е истински. И точно от това имат нужда нашите деца, за да пораснат здрави, смели и свързани със земята под краката си.

Не е нужно да чакаме перфектното време, да имаме най-скъпата екипировка или да пътуваме до Алпите. Приказката е тук, на една ръка разстояние – в близкия планински парк, в шума на реката и в първата паднала есенна шишарка. Всичко, което се иска от нас като родители, е да хванем малката ръка, да излезем от зоната си на комфорт и да прекратим прага на гората заедно. Защото най-добрият начин да научим децата си да обичат природата е просто да им позволим да бъдат част от нея.

С подкрепата на организации като БТС и с правилния подход от страна на родителите българската гора може да се превърне в най-добрата класна стая на открито. Остава само да стегнем раниците, да вземем вълшебните лакомства за критични моменти и да направим първата крачка заедно. Приключенияте ни очаква!

Галина БОНЧЕВА

ГОЛЯМОБУКОВСКИ Манастир „СВЕТА ПЕТКА“

Намира се на около 4 км. югоизточно от с. Голямо Буково и на около 12 км. северозападно от с. Близанк, област Бургас, в западното подножие на връх Осман баир (395 м н. в.). Отдалечен е на почти равни разстояния от селата Кирова, Тракийци, Граничар, Варовник и Богданово.

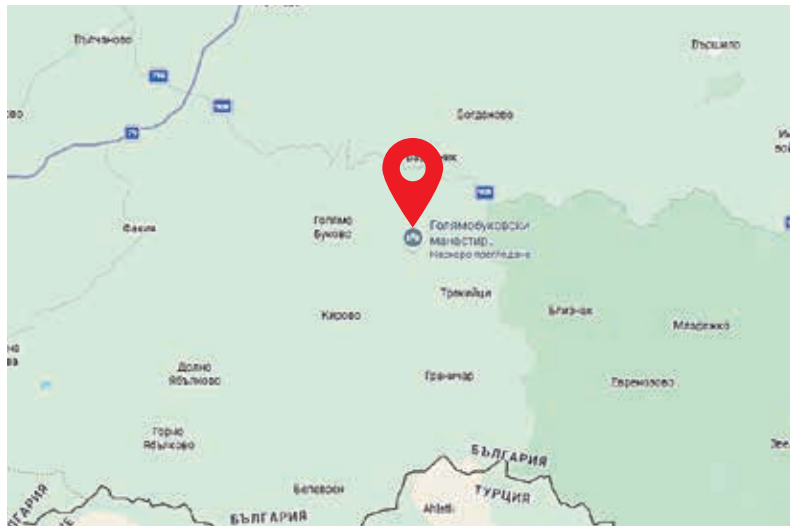
Манастирът е основан през XII век върху старо култово място, свързано с тракийско светилище. Храмният празник е Светли Петък (подвижен) – петъкът след Великден. Другото име, с което местните хора наричат обителта, е „Живоприемний източник“, заради едноименното аязмо в олтарта му. Съществува предположение, че той е част от Парорийския манастирски комплекс, основан от Григорий Синаит в края на XIII и началото на XIV век. Българският писател Антон Страшимиров също смятал, че именно в Странджа е била школата на исихастите, защото при последното си завръщане от Света Гора (Атон) Григорий Синаит слязал от кораб в Созопол и от там се отправил за обителта.

През 1887 г. строителството на комплекса е завършено, като на възпоменателната плоча е запазено името на Калю Радев Иванов и добавеното (вероятно по-късно, без знака Ъ накрая) име Петров. През 1903 г., благодарение на предприемчивостта на монаха Гай, който разменя манастирското стадо овце срещу 1016 дка обработваема земя от изселващи се турци, обителта се превръща в най-едрия земевладелец в този край на Странджа. Забогателият и укрепнал манастир построи нови стопански постройки,

Манастирът е обявен за паметник на културата през 1954 г. В съвременния си вид обителта е построена в края на XIX век. Обявен за паметник на културата, днес Голямобуковският е

единственият действащ манастир (мъжки) в Странджа. Откритите в района на манастира мраморни плочи с надписи и релефи се съхраняват в Регионалния исторически музей – Бургас.

стария метох – внушителна двуетажна каменна сграда, някога обитавана от монасите, а сега полусрутена, воденици по Бяла река и др.

Светата духовна обител представлява комплекс от църква, стария двуетажен полусрутен каменен метох и жилищна сграда.

Манастирската църква е трикорабна псевдобазилика – построена през 1876 г., а в олтарната й част се намира аязмото „Живоприемний източник“.

ТЕЛЕФОННИ НОМЕРА НА ТД И ОБЕКТИ В СИСТЕМАТА НА БТС

БЛАГОВЕВГРАДСКА ОБЛАСТ
 Хижа „Вихрен“ – 0899890442, 0888666691, 0899890440
 Хижа „Демяница“ – 0877799406
 Хижа „Бъндерица“ – временно обектът не работи
 Заслон „Тевно езеро“ – 0886397268
 ТД „Вихрен“ – Банско – 0899939339
 ТД „Вихрен 1925“ – Банско – 0895709253
 ТД „Айгидик“ – Благоевград – 0898564977 и 0887890988
 ТД „Момини двори“ – Гоце Делчев – 0899152452, 0882966484
 Хижа „Попови ливади“ – 0896722557
 Хижа „Славянка“ – 0882966221
 ТД „Синаница 2000“ – Кресна – 0887606148
 Хижа „Синаница“ – 0896798040
 ТД „Калабак“ – Петрич – 0888939344
 Хижа „Беласица“ – 0877055530 и 0896688378
 Тур. спалня „Петрич“ – 088798379
 Хижа „Лопово“ – 0888939344 и 0896688381
 Заслон „Розова поляна“ – 0888939344
 ТД „Хор „Иван Апостолов“ – Петрич – 0885185148
 ТД „Пирин“ – Разлог – 0896688414
 Хижа „Яворов“ – СТАРА – 0896688414 и 0896688413
 Хижа „Яворов“ – НОВА – 0896688414 и 0896688413
 Хижа „Добърско“ – 0888708838
 ТД „Славянка“ – с. Петрово – 0882966372; 0899071830
 Хижа „Извора“ – 0882966372; 0899071830
 ТД „Еделвайс“ – Сандански – 0896688395, 0896647080
 Хижа „Каменица/Беговица“ – 0889811000, 0888 635570, 0896 688 395, 0896647080
 Хижа „Яне Сандански“ – 0896688395 и 0896647080
 Заслон „Спано поле“ – 0896688395, 0896647080
 Тур. спалня „Чинарите“ (къмпинг „Четвърти километър“) – 0896688395; 0896647080; 0896771194
 Хотел „Панорама“ – 0879910311, 0896688395 и 0896647080
 Хижа „Малина“ – 0886820777; 0896688395 и 0896647080
 Хижа „Грънчар“ – БТС – 0898466388 и 0899475761
 Хижа „Предел“ – Симитли – 0887549704

БУРГАСКА ОБЛАСТ
 ТД „Чудни скали“ – Айтос – 0878291366; 0887464753
 Хижа „Здравец“ – 0899192689
 ТД „Яворови скали“ – Поморие – 0896715933
 Хижа „Козирино“ – 0896715934 и 0896715933
 ТД „Ален мак“ – Бургас – 0896525042; 0889449777; 056/872218
 Къмпинг „Сарафово“ – не работи
 ТД „Зелена Странджа“ – Бургас – 0888830066

ВАРНЕНСКА ОБЛАСТ
 ТД „Родни балкани“ – Варна – 0885912172; 0885377600
 ТД „Владислав Варненчик“ – Варна – 0884178318 и 088466443
 ТД „Черноморски простори“ – Варна – 0882995030
 ТД „Академик“ – Варна – 0888306754
 ТД „Галата“ – Варна – 0899020139
 Хижа „Ветеран“ – 0899020139
 ТД „Хан Аспарух“ – Варна – 0897056464 и 052/370639
 ТД „Голямата хурка“ – Варна – 0882458844
 ТД „The Мацкисс“ – Варна – 0896644538
 ТД „Орлови скали“ – Провадия – 0882966376

ВЕЛИКОТЪРНОВСКА ОБЛАСТ
 ТД „Трапезица 1902“ – В. Търново – 0896647778
 УЦ „Момина крепост“ – 062/623-410; 0896 697 832; 0896 757 049
 ТД „Хемус“ – В. Търново – 0884332220 и 0884332221
 Хижа „Грамадлива“ – 0884332220 и 0884332221
 Заслон „Караиваново хорище“ – 0884332220 и 0884332221
 ТД „Академик – ВТУ“ – В. Търново – 0889710188
 Хижа „Кръстец“ – 0889710188
 ТД „Незабравка“ – Велико Търново – 0885379674
 ТД „Чумерна 1901“ – Елена – 0896693178; 0878934683
 Тур. спалня „Д-р Христо Момчилов“ – 0896693178; 0878934683 и 0896693171
 Хижа „Буковец“ – 0896693178; 0878934683
 Хижа „Чумерна“ – 0896693178; 0878934683
 ТД „Росица“ – Павликени – 0888015280
 Хижа „Язовира“ – 0888015280
 Ски-база „Грамадлива“ – 0896693178; 0878/300323 и 0898765424

Редакцията на в. „Ехо“ моли председателите или секретарите на туристическите дружества, ако междувременно са настъпили промени, да подават информация за актуалните телефони на ТД, хижите и стопанисваните обекти по електронна поща exobts@gmail.com или на тел. 0884219448.

ОТИДЕ СИ СТОЯН ТОДОРОВ – ЕДИН ОТ ИДЕАЛИСТИТЕ В ПЛАНИНАТА

Ето какво разказва за Стоян Тодоров – Синята стрела неговият другар и планинар инж. Данчо Лазов:

Стоян бе един от идеалистите в планината. Роден е на 1 юли 1925 г. в Търговище. На 18 години учи в Германия за авиомеханик. След завръщането си в България е работил в завод „Средец“ (Завод 12) в продължение на 25 години. Там е бил стругар, фрезист, монтьор, технически контрол. След това в продължение на 16 години е работил в Института по хидротехника и мелиорации като технически контрол, началник цех и там се пенсионира. След пенсионирането е продължил да работи в предприятието за играчки „Детска Радост“ като матричар.

Другата голяма същност и голямо хоби на Стоян Тодоров бяха планинарството и туризма. В Германия бе изкачил най-високите върхове: Цугшпитце – 2962 м, Алпшпитце – 2625 м, обходил бе хребета Ветерщайн гебирге и др. В България е изкачил почти всички върхове, сред които Мусала, Вихрен, Ботев, Черни връх и др. Участвал е в туристически прояви на много дружества като „Алеко Константинов 1899“, „Черни връх“, „Еделвайс“. Името Синята стрела получава през 70-те години при преход на Витоша през вр. Скопарника до х. „Академик“. Снегът е фирнован, заледен. Въпреки че е с котки, той се подхлъзва и полита надолу към резерват „Бистришко бранище“ и се спира нъкъде там. Е, силно е надран, но оцелява и така от приятелите получава новото си име.

Но неговото най-добро и човешко качество е това да строи заслони. Преди години общинските ливади над с. Железница под вр. Белчова скала са се ползвали за косене на трева

за крави и бикове. По-късно там АПК построява краварници. През 1998-99 г. на мястото на изоставените краварници, заедно с приятели той построява първия заслон. Подпомогнат е и от х. „Академик“, като от там получава 20 одеяла. Заслонът носи неговото име – „Синята стрела“. Този заслон стана много известен и посещаван от туристи – преминаващи, с преспиване, даже и от берачи на боровинки. Няколко пъти се е ползвал следният парадокс – отива бай Стоян до заслона, а той е препълнен и няма място за него. Затова той се ентусиазира и през 2010 г. построява още един заслон до първия, по-голям и с повече места.

Бай Стоян, заедно с други ентусиасти, построява и поддържа заслон „Каменоделец“ над с. Рударци. Преди години там е имало барака, ползвана от администрация на кариерни работници и павъори. Построил е още един малък заслон на пряка пътека за Бояна, както и над десет чешми. Последният построен от него заслон в началото на 2014 г. се намира над заслон „Пинко“, на пътеката за х. „Острица“. Нарича се „Стоянов камък“. Награждаван е няколко пъти с грамоти от Природен парк „Витоша“ за неговата безкористна и всеотдайна дейност за изграждането на заслони, чешми и туристическа маркировка, за развитието на туризма и опазването на природата.

Може би най-точното обобщение за живота му са собствените му думи, цитат от интервю на Стоян Тодоров за bivnovinite.bg: „Не във външната слава, богатство и власт се крие величието на човека, а в неговите добродетели“.

инж. Данчо ЛАЗОВ

Стоян Тодоров – Синята стрела вече не е сред нас. Отиде си на 9 юли 2026 г., осем дни след като навърши 101 години. Но остави ярко наследство – по пътеките на Витоша, в десетките чешми, заслони, маркировки. Той прекара повече от осем десетилетия в планината и бе легенда още приживе – често туристите го срещаха по пътеките към Черни връх, с неизменната усмивка и готовност да помогне.

БЪЛГАРСКИЯТ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ
 откри
ДАРИТЕЛСКА КАМПАНИЯ
 за набиране на финансови средства за ОТПЕЧАТВАНЕ НА ВЕСТНИК „ЕХО“
 чрез банкова сметка:
 BG71 STSA 9300 0012
 4857 19 в банка ДСК

В САЙТА НА БТС – www.btsbg.org

можете да намерите информация за: стоте национални туристически обекта, телефони и адреси на туристически дружества и хижи; клубове в състава на БТС и федерации; история, цели, нормативна уредба и управленска структура на БТС и др.

Планинска спасителна служба
www.pss-bg.bg
 при нещастен случай,
 дежурни телефони
112, 1470

02 963 2000 – Стационарен телефон на централен денонощен пост

EXO
 ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК – Издание на БТС

ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР: Петя Иванова – 0882966316 и 0884219448
РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: доц. Сандю Бешев – алпинист, историк на българския и световния алпинизъм; доц. Кънчо Долапчиев – НСА; Елисавета Първанова – м.с. по алпинизъм; проф. Пламен Павлов; Константин Койнов – ориентировач; Алексей Жалов – почетен председател на Балканския спелеоложки съюз.
 Графично оформление и предпечат: Алфа Стар ЕООД

Издава: Български туристически съюз
Адрес на редакцията:
 1000 София, бул. „Васил Левски“ № 75, ет. 5, ст. 525, ПК 427
 ISSN-0205-0943
 e-mail: exobts@gmail.com ; www.btsbg.org

Срокът за приемане на материали е до 5 число на съответния месец. Ръкописи не се приемат.

ДЕСЕТДНЕВНИ ИЛИ ПЕТДНЕВНИ ДЕТСКИ ЛАГЕРИ СРЕД ПРИРОДАТА

Това е един приключенски лагер, в който всеки ден ще се насладим на красива природа, ще посетим чудни места като Боянски водопад, Кокалянски манастир, ще яздим коне, ще се запознаем с екзотични животни в зоопарк и ще вървим по пътеки сред вековни гори. Също така ще се учим да разпъваме палатка, оказване на първа помощ в планината, ще обикаляме поляни и гори с карта и компас.

Ето и местата, които ще посетим:

Първи ден: Витоша – хижа „Момина скала“. Походи в околността и забавни игри на огромните поляни.

Втори ден: село Локорско, което е обградено с горски поляни с цветя и красиви водопади. Може да се посети църквата „Свети Николай“ от 17 в., която е паметник на културата. И тук няма да пропуснем забавните игри.

Трети ден: зоокът „Алис“, село Лесковец. Едно прекрасно място, сгушено в края на селото, сред борова гора. В района има детски кът с различни забавления. Има и изключително интересни животни.

Четвърти ден: Витоша, връх Камен дел. Ще направим преход до връх Камен дел, един леснодостъпен връх, подходящ за деца и начинаещи туристи. Подножието му е покрито с вековни гори, а панорамната гледка към цяла София е впечатляваща. Игри и забавления.

Пети ден: Плана планина, Кокалянски манастир „Свети Архангел Михаил“, обявен за паметник на културата, има богата сбирка от икони. Заедно със средновековната крепост „Урвич“ и Панчаревския манастир формират Урвичкия крепостен комплекс. Разглеждане на манастира, разходки и игри в околността.

Шести ден: Витоша, хижа „Алеко“. Разходка в околността с карта и компас, забавни игри.

Начална дата: 10 август
Транспорт: лицензиран автобус
Дните на лагера се отнасят от понеделник до петък.
Всяка сутрин тръгване от София в 9.00 ч. от улица „Гурко“ и ул. „Любен Каравелов“ и връщане там в 16:30 ч.

Седми ден: Лозенска планина. По екопътека „Лозенска планина“ ще стигнем до третия по височина връх Половрак (1182 м). Ден за по-

ход и разходки.

Осми ден: село Селянин – конна база „Спарата“. Едно незабравимо изживяване в компания на коне. С помощта на инструктори ще се научим да общуваме с конете и ще имаме възможност да яздим.

Девети ден: Люлин планина, х. „Бонсови поляни“. Един невероятен забавен ден, наситен с много игри и забавления – с топка, дърпане на въже, разпъване на палатки.

Десети ден: Витоша, Боянски водопад – най-големият на Витоша, висок 25 м. В близост до него има зони за походи и разходки, наситени с живописни гледки. Ще се запознаем с планинската маркировка и ориентиране в планината.

Вариант I: ЦЕНА за 10 дни: 358 евро

Вариант II: ЦЕНА за 5 дни: 194 евро

Цената включва: транспорт с лицензиран автобус; лицензиран планински водач и аниматори;

Организиран от
Български туристически
съюз

вход за конна база, вход за зоокът; планинска застраховка.

Допълнителни изисквания: Децата си носят за обяд собствен сух пакет и вода. Облекло – удобни маратонки или туристически обувки, яке и дъждобран, топла дреха като суичер, шапка, слънцезащитен крем, репелент за насекоми и всичко това в малка олекотена раничка.

Краен срок за записване и внасяне на сумата:

15 дни преди датата на съответния лагер.

Банкова сметка: IBAN:

BG05STSA93000000024153

За записване и за повече информация – тел. 0882 966 300,

0882 966 320

Учение, движение и приключения сред природата!

ДЕТСКИ ЛАГЕР НА ХИЖА „ХРИСТО СМИРНЕНСКИ“

Дати: 17-21 август 2026 г.
ПРОГРАМА

Първи ден

8:00 ч. тръгване от София.

9:30 ч. Пристигане в град Белово, откъдето започва лек преход до базиликата „Св. Спас“ с времетраене до 3-4 часа. Запознаваме се с правилата за придвижване в група, видовете маркировки и история на забележителности в района. Обяд/пикник по маршрута.

14:30 ч. Отпътуване към хижа Христо Смирненски.

15:30 ч. Настаняване. Запознаване с програмата и правилата на детския лагер. Занимателни детски игри. Вечеря. Нощувка.

Втори ден

8:00 ч. Сутрешна гимнастика. Закуска.

9:30 ч. Занимание по ориентиране. Запознаваме се с устройство на компаса, упражнение със засичане на азимут и измерване на разстояние. Кратко занимание за намиране на обекти чрез получените знания и умения. Обяд в хижата. Следобед ще се запознаем с основните знаци на топографската карта и мащаб. Разходка с помощта на карта и компас в района на хижата. Игра с пъзел карта и компас. Вечеря. Лагерен огън. Нощувка.

Трети ден

8:00 ч. Сутрешна гимнастика. Закуска. Занимания по ориен-

тиране. Преминване по предварително подготвен маршрут с помощта на карта и компас по отбори. Обяд. Следобед – беседа за екипировката за планина, как да си подреждаме раницата и какво трябва да има в нея. Оцеляване сред природата, изграждане на бивак и опъване на палатка в района на хижата. Интересна беседа, адаптирана за деца, за оказване на първа помощ със съдействието на отряд ПСС – област Пазарджик. Вечерта ще си запалим огъня с подръчни материали и ще си приготвим вечерята сами: шишчета, сезонна салата, картофи във фолио на жар и печена царевича. Нощувка.

Четвърти ден

8:00 ч. Сутрешна гимнастика. Закуска. Приготвяме раниците, зареждаме ги с продукти за пикник и се отправяме към язовир „Белмекен“. Според физическите възможности на групата определяме кой от върховете в района ще изкачим (Белмекен, Славов Връх, Зъбчето). Обяд – пикник. Вечеря. Парти, на което всяко дете има възможност да представи талантите си.

Пети ден

Сутрешна гимнастика. Закуска. След закуска ще организираме приключенска щафетна игра, в която ще включим всички елементи на наученото: ориентиране с карта и компас, построяване на бивак с подръчни материали

или опъване на палатка, логически и любознателни загадки, игра „Намиране на съкровище“. Обяд. Отпътуване към Велинград, за да посетим топъл минерален басейн в хотел „Витоша“. Отпътуване към София.

Детският лагер се организира при група от минимум 6 деца.

Цена: 320 евро
Цена с включен транспорт: 370 евро

Цената включва:

- нощувки, вечери, обяди или сухи пакети и закуски в хижата;
- активности, включени в гореописаната програма;
- групова застраховка плюс планинска застраховка;
- консумативи, свързани с програмата, наем на екипировка;
- такси и билети;
- квалифицирани инструктори;
- необходимата екипировка за специализираните дейности в програмата на детския лагер;

– транспорт, включен във втората цена, посочена по-горе.

Записвания и информация на тел. 0877332969; <https://smirneniskihut.com/services/detski-lager/>

Допълнителна информация:

- по време на детските лагери са осигурени закуска, обяд и вечеря. Менюто е разнообразно, с включени плодове и зеленчуци;
- възрастовата граница за участие е от 7 до 18 години;
- при отказване на заявка седмица преди лагера капарото не се възстановява;
- в лагера може да се включат деца за част от дните, ако имат организиран собствен транспорт до хижа „Христо Смирненски“. Таксата за участие се калкулира спрямо програмата за съответния ден;
- възможни са промени или заместване в програмата при форсмажорни обстоятелства, които не зависят от организаторите.

Облекло.

Всяко дете в детския лагер е необходимо да има осигурени следната екипировка и облекло:

- малка раничка за преходите и заниманията, в която да се събират шише с вода, сух пакет храна, върхна дреха и фланелка за преобличане;
- подходящи дрехи – в планината е важно да предвидите яке, дебел суичер или анцунг, панталон или анацунг с дълги крачоли;
- обувки – за преходите препоръчваме летни обувки с висок глезен за планина или маратонки със стабилна (дебела) подметка. Допълнителен чифт маратонки за хижата и джапанки или сандали.
- санитарни принадлежности;
- слънцезащитен крем;
- шише за вода;
- шапка или кърпа за слънце.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ

Планински Застраховки

Асистанс чужбина

Български туристически съюз предлага планински застраховки, както и разширената ни услуга за застраховки при пътуване в чужбина. Може да се възползвате от тази услуга, която предоставя допълнителна сигурност по време на пътувания извън страната.

Научете повече на: **0882 / 966-300**

ПРЕКРАСНАТА ПОНОР ПЛАНИНА

►► 12

Село Зимевица се намира на 21 км. североизточно от град Своге и има редовна автобусна връзка с него. Разположено е в самото сърце на планината, на 1200 м н. в., в северното подножие на обширен скален венец. Името му подсказва за продължителната и мразовита зима тук. Селото е много старо, за което говори и дебелокаменната черква „Св. Теодор Тирон“, строена по времето на Асеневци (края на XII – началото на XIII в.). Намира се в центъра на Зимевица край дола на едноименната река. Черквата, обявена за паметник на културата, е еднокорабна, едноабсидна култова сграда с двускатен каменен покрив. Днес тя е действаща, обновена и реставрирана.

Край Зимевица има няколко притегателни туристически обекти: **връх Сърбеница** (1479 м); **пропадната пещера Елата** (отворът ѝ представлява 18,5 - метров отвесен кладенец, а вливането в нея е възможно само със специална екипировка); единственото **безотточно езеро в Понора**, което никога не пресъхва, под връх Керкенецова могила; губилището на река Понора – **бездънната пропадна пещера Каците** (на 15 минути североизточно от безотточното езеро).

Предложение за туристически маршрут: Гара „Бов“ – махала Скакля – „Вазовата пътека“ – водопад Скакля – с. Заселе – с. Зимевица – езерото под Керкенецова могила – пещера Каците (4 ч.).

Петър МУТАФОВ

